



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS  
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

## VELIKO VIJEĆE

### **PREDMET SANCHEZ-SANCHEZ protiv UJEDINJENE KRALJEVINE**

(zahtjev br. 22854/20)

#### PRESUDA

Članak 3. • Nema dokaza o postojanju stvarnog rizika od kazne doživotnog zatvora bez uvjetnog otpusta u slučaju izručenja podnositelja zahtjeva i njegove osude u SAD-u • Države stranke ne treba smatrati odgovornima na temelju Konvencije zbog nedostataka u sustavu treće države kad ih se ocjenjuje prema cjelovitom standardu iz presude u predmetu *Vinter i drugi* koji obuhvaća i materijalnu obvezu i postupovnu zaštitu • Promjena prakse Suda u odnosu na stavove iz presude u predmetu *Trabelsi protiv Belgije* • Prilagođen dvofazni pristup za predmete izručenja • 1) Ocjena je li podnositelj zahtjeva dostavio dokaze koji bi bili podobni potkrijepiti postojanje utemeljenih razloga za vjerovanje da u slučaju osuđujuće odluke postoji stvarni rizik izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta • 2) Ocjena postoji li, od trenutka izricanja kazne, mehanizam preispitivanja koji domaćim vlastima omogućuje razmatranje napretka zatvorenika prema rehabilitaciji ili bilo koja druga osnova za puštanje na slobodu na temelju njegovog ili njezinog ponašanja ili drugih relevantnih osobnih okolnosti • Dostupnost postupovnih zaštitnih mehanizama za „zatvorenike koji služe doživotnu kaznu“ u državi moliteljici nije preduvjet za ocjenu da zamoljena država ugovornica koja izručuje postupa u skladu sa člankom 3. • Podnositelj nije suočen s obvezatnom kaznom doživotnog zatvora

STRASBOURG

3. studenog 2022.

*Ova presuda je konačna, ali može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.*



**U predmetu SANCHEZ-SANCHEZ protiv UJEDINJENE KRALJEVINE,**

Europski sud za ljudska prava, zasjedajući kao Veliko vijeće u sastavu:

Robert Spano, *predsjednik*

Jon Fridrik Kjølbro,

Síofra O'Leary,

Georges Ravarani,

Marko Bošnjak,

Krzysztof Wojtyczek,

Yonko Grozev,

Alena Poláčková,

Tim Eicke,

Arnfinn Bårdsen,

Erik Wennerström,

Raffaele Sabato,

Saadet Yüksel,

Anja Seibert-Fohr,

Peeter Roosma,

Ana Maria Guerra Martins,

Ioannis Ktistakis, *suci*,

i Johan Callewaert, *zamjenik tajnika Velikog vijeća*

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 24. veljače 2022. i 21. rujna 2022. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena potonjeg datuma:

## POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 22854/20) protiv Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske što ga je 11. lipnja 2020. godine meksički državljanin g. Ismael Sanchez-Sanchez ("podnositelj zahtjeva") podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija").

2. Podnositelja zahtjeva zastupao je g. R. Sahota iz odvjetničkog društva *Berkeley Square Solicitors*, odvjetnik iz Londona. Vladu Ujedinjene Kraljevine ("Vlada") zastupao je njezin zastupnik, g. James Gaughan iz Ureda za vanjske poslove, Commonwealth i razvoj.

3. Podnositelj zahtjeva naveo je da bi njegovo izručenje Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) predstavljalo povredu članka 3. Konvencije jer bi, ako bi bio osuđen za djela za koja ga se tereti, bio izložen riziku od izricanju kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta.

4. Dana 12. lipnja 2020. Vlada je obaviještena o zahtjevu.

5. Dana 23. veljače 2022. godine održana je javna rasprava u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu,

Pred Sud su pristupili:

(a) *za Vladu*

Mr F. JANECKO, *zastupnik,*  
Mr D. PERRY QC,  
Ms V. AILES, *odvjetnici,*

(b) *za podnositelja zahtjeva*

Mr D. JOSSE QC  
Mr B. KEITH, *odvjetnik,*  
Mr R. SAHOTA, *savjetnik.*

Sud je saslušao usmena očitovanja g. Perryja QC, g. Jossea QC i g. Keitha.

## ČINJENICE

### I. OKOLNOSTI PREDMETA

6. Podnositelj zahtjeva, rođen 1968. godine, trenutačno se nalazi u zatvoru Njenog Veličanstva Wandsworth.

7. Uhićen je u Ujedinjenoj Kraljevini dana 19. travnja 2018. na temelju tjeralice SAD-a. Prema informacijama koje je dostavilo Ministarstvo pravosuđa SAD-a, sumnjiči ga se da je bio glavni šef organizacije za krijumčarenje droga sa sjedištem u Meksiku koja je nadzirala i upravljala radom članova zločinačke organizacije sa sjedištem u SAD-u, a radi distribucije droge u Atlanti, država Georgia.

8. Zamolba za izručenje odnosila se na sljedeće četiri točke optužnice:

1. udruženje radi posjedovanja s namjerom distribucije marihuane, heroina i fentanila (kažnjivo maksimalnom kaznom doživotnog zatvora, uz obveznu minimalnu kaznu od dvadeset godina zatvora);
2. pomaganje i poticanje posjedovanja radi distribucije marihuane (kažnjivo maksimalnom kaznom doživotnog zatvora, uz obveznu minimalnu kaznu od deset godina zatvora);
3. pomaganje i poticanje posjedovanja radi distribucije heroina i fentanila (kažnjivo maksimalnom kaznom doživotnog zatvora, uz obveznu minimalnu kaznu od dvadeset godina zatvora);
4. udruženje radi uvoza marihuane, heroina i fentanila u SAD (kažnjivo maksimalnom kaznom doživotnog zatvora, uz obveznu minimalnu kaznu od deset godina zatvora).

9. Te točke optužnice podignute su zbog pošiljke 2.613 kilograma marihuane dopremljene u skladište u Atlanti, Georgia, koja je zaplijenjena u siječnju 2017., te zapljene 14 kilograma heroina pomiješanog s fentanilom i oko 430 grama fentanila iz stana u Sandy Springsu, Georgia kojeg su članovi te zločinačke organizacije koristili za skladištenje droge i novca. U prvoj točki optužnice navodi se da je jedan član umro zbog konzumiranja fentanila.

Prema Ministarstvu pravosuđa SAD-a, podnositelj zahtjeva nije prema saznanjima SAD-a prethodno osuđivan.

10. Dana 24. siječnja 2019. održano je ročište o izručenju pred okružnom sutkinjom (*Vlada Sjedinjenih Američkih Država protiv Ismaela Sanchez-Sancheza*). Podnositelj zahtjeva je tvrdio kako bi njegovo izručenje predstavljalo povredu njegovih prava iz članka 3. Konvencije zbog uvjeta u istražnom zatvoru kao i uvjeta izdržavanja kazne zatvora, te zbog postojanja stvarnog rizika od izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta.

11. Okružna sutkinja nije smatrala da je podnositelj zahtjeva dokazao stvarni rizik od povrede članka 3. Konvencije zbog uvjeta u istražnom zatvoru odnosno uvjeta izdržavanja kazne zatvora.

12. U pogledu prigovora u odnosu na rizik od izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta, podnositelj zahtjeva pozvao se na presudu u predmetu *Trabelsi protiv Belgije*, br. 140/10 ECHR 2014 (vidi stavak 90. ove presude). Međutim, okružni sud smatrao se vezan domaćom odlukom u predmetu *R (Harkins) protiv državnog tajnika za unutarnje poslove* [2014] EWHC 3609 (Admin) (vidi stavke 35.-47. ove presude) u kojoj su u cijelosti analizirani izvori prava, uključujući i predmet *Trabelsi*. Prema presudi u predmetu *R(Harkins)*, izricanje kazne doživotnog zatvora punoljetnom počinitelju samo po sebi nije protivno članku 3. Konvencije, pod uvjetom da takva kazna nije grubo nerazmjerna, no glavno pitanje je bilo je li ona „neublaživa“. Neublaživa kazna doživotnog zatvora mogla bi otvoriti pitanje na temelju članka 3. Konvencije, no zahtjevi tog članka smatraju se ispunjenim ako nacionalno pravo omogućava preispitivanje kazne radi njenog ublažavanja, obustave, te konačnog ili uvjetnog otpusta zatvorenika. Država određuje mehanizme preispitivanja kazne, s time da se zatvorenika od početka mora upoznati s tim mehanizmima preispitivanja kazne. Nadalje, okružni sud je primijetio da bi se, prema presudi u predmetu *R (Harkins)*, pitanje iz članka 3. otvorilo samo ako bi se moglo dokazati da se nastavak izdržavanja kazne zatvora više ne može opravdati nikakvom penološkom osnovom (kao što je kažnjavanje, odvracanje, zaštita javnosti ili rehabilitacija) ili ako je kazna i *de facto* i *de iure* neublaživa. U presudi u predmetu *R(Harkins)* sud je dao tumačenje presude u predmetu *Vinter i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], br. 66069/09 i dva druga, ECHR 2013 (izvaci) prema kojem zatvorenik nije obvezan odslužiti određen broj godina prije nego što bi mogao prigovoriti da kazna nije u skladu s člankom 3. Konvencije, ako je obvezna kazna doživotnog zatvora na početku grubo nerazmjerna ili neublaživa.

13. Glede vjerojatnosti da će podnositelju zahtjeva biti izrečena kazna zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta, stranke pred okružnim sudom su suglasne da su za odmjeravanje bilo koje kazne polazna točka Smjernice za odmjeravanje kazni SAD-a. Pri donošenju odluke hoće li se izreći kazna unutar ili ispod raspona za odmjeravanje kazne sud treba razmotriti razne

čimbenike, stoga su te Smjernice samo savjetodavne. S obzirom na dokaze predložene sudu, okružna sutkinja primijetila je kako je 2017. godine 48% od 66,873 kazni koje su izrekli sudovi SAD-a bilo ispod preporučenog raspona iz Smjernica za odmjerenje kazni, a kazne doživotnog zatvora izrečene su u samo 0,3% predmeta. U predmetima trgovine drogom kazne doživotnog zatvora bile su rijetke, 2013. godine izrečene su u manje od jedne trećine takvih predmeta, a od siječnja 2015., samo je 1,1% počinitelja kaznenih djela kažnjivih prema federalnom zakonodavstvu SAD-a u Saveznoj upravi za zatvore služilo *de facto* doživotne kazne zatvora. Okružna sutkinja uputila je na dokaze koje je dostavio pomoćnik državnog odvjetnika Sjedinjenih Država, koji je izjavio kako nije vjerojatno da bi podnositelju zahtjeva bila izrečena kazna doživotnog zatvora po bilo kojoj točki optužnice, te da je još manje vjerojatno da bi mu bile izrečene konsekutivne kazne. Stoga je vjerojatno da će mu biti izrečena kazna koja bi omogućila njegovo puštanje na slobodu prije smrti. Postojao bi niz prilika za traženje blaže ili kraće kazne, na primjer priznavanjem krivnje, no čak i ako bi podnositelj zahtjeva bio osuđen na kaznu doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta, prema pravu SAD-a moguće je podnijeti zahtjev za ublažavanje kazne. To uključuje zakonsko pravo na žalbu, molbu izvršnoj vlasti za pomilovanje te zahtjev za puštanje na slobodu iz samilosti.

14. Vještak kojeg je angažirao podnositelj zahtjeva, iskusan pravnik iz SAD-a, složio se kako je vjerojatno da će podnositelju biti izrečena jedinstvena, a ne konsekutivne kazne. Međutim, naglasio je kako je prema izvješću Povjerenstva za odmjerenje kazni SAD-a iz veljače 2015., pod nazivom „Kazne doživotnog zatvora u saveznom sustavu“ preduvjet za izricanje kazne doživotnog zatvora smrt jedne ili više osoba kao posljedica kaznenog djela. Budući da se tvrdilo da je jedan od članova podnositeljevog zločinačkog udruženja umro zbog predoziranja fentanilom, bilo je vjerojatnije da će tužiteljstvo zatražiti kaznu doživotnog zatvora.

15. Prema činjeničnom stanju ovog predmeta, okružna sutkinja utvrdila je da bi prema Smjernicama za odmjerenje kazni SAD-a, ako bi podnositelj zahtjeva bio osuđen, njegova razina osude bila razina 43, koja u svom rasponu sadrži kaznu doživotnog zatvora. Nije moguće utvrditi koja bi mu kazna bila izrečena kad bi bio osuđen, iako je vjerojatno da će mu, ako bude osuđen za više od jednog djela, biti izrečena jedinstvena, a ne konsekutivne kazne. U postupku odmjerenja kazne sudac koji odmjerenje kazne ima pravo diskrecijske procjene, a smjernice za odmjerenje kazne nisu jedini mjerodavan čimbenik. Podnositelj zahtjeva imao bi i pravo dati izjavu sucu. No ipak, s obzirom na kaznena djela za koja se tereti, uključujući i činjenicu da je jedan od članova podnositeljevog zločinačkog udruženja umro zbog predoziranja fentanilom, postojala je stvarna mogućnost da podnositelju zahtjeva bude izrečena kazna doživotnog zatvora. Takva kazna ne bi bila grubo nerazmjerna imajući u vidu kaznena djela za koja se tereti i postupak odmjerenja kazne u SAD-u. Okružna sutkinja nije uzela u obzir moguće

smanjenje kazne zbog priznanja krivnje ili pružanja pomoći ili informacija američkim vlastima.

16. Okružna sutkinja presudila je da niti jedna kazna doživotnog zatvora ne bi bila neublaživa. Podnositelj zahtjeva mogao bi podnijeti molbu za predsjedničko pomilovanje ili za puštanje na slobodu iz samilosti. Taj je sustav ocijenjen u predmetu *Shaw protiv SAD-a* [2014] EWHC 4654 (Admin) i dovoljno je jasan. Dakle, podnositelj zahtjeva nije dokazao da postoji stvarni rizik od povrede njegovih prava iz Konvencije zbog vjerojatne kazne koja bi mu bila izrečena ako bude osuđen.

17. Dana 25. veljače 2019. okružna sutkinja prosljedila je predmet državnom tajniku radi donošenja odluke o tome hoće li naložiti izručenje.

18. Dana 23. travnja 2019. državni tajnik naložio je izručenje podnositelja zahtjeva.

19. O žalbi podnositelja zahtjeva odlučivao je Visoki sud dana 20. veljače 2020. (*Sanchez protiv Vlade Sjedinjenih Američkih Država* [2020] EWHC 508). S obzirom na pozivanje na presudu *Trabelsi*, Visoki sud smatrao se vezanim odlukom Doma lordova u predmetu *R (Wellington) protiv državnog tajnika za unutarnje poslove* [2009] 1 AC 335 (vidi stavke 26.-34. ove presude) presuditi kako odluka o izručenju žalitelja SAD-u gdje bi bio suočen, ako bi bio osuđen, s kaznom doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta, ne bi predstavljala povredu članka 3. Konvencije. U predmetu *Wellington* (vidi stavke 26.-34. ove presude), većina u Domu lordova zaključila je da se, u kontekstu izručenja, članak 3. Konvencije primjenjuje u izmijenjenom obliku koji vodi računa o poželjnosti rješenja predviđenih za izručenje. Kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta nije tako grubo nerazmjerna da bi predstavljala povredu članka 3. u kontekstu izručenja.

20. U svakom slučaju, Visoki sud odlučio je slijediti praksu utvrđenu u predmetima *R (Harkins)* (vidi stavke 35.-47. ove presude) i *Hafeez protiv Sjedinjenih Američkih Država* [2020] EWHC, 155 (Admin) (vidi stavke 48.-56. ove presude). Nije se smatrao vezanim slijediti praksu iz presude *Trabelsi* koji je, u svjetlu obrazloženja iz presude *R (Harkins)* i *Hafeez*, predstavljao neobjašnjeno odstupanje od standarda koje je Sud postavio u presudi *Harkins* i *Edwards protiv Ujedinjene Kraljevine*, br. 9146/07 i 32650/07, 17. siječnja 2012. (vidi stavak 35. ove presude). Kao i Visoki sud u presudama *R (Harkins)* i *Hafeez*, smatrao je da nakon presude *Trabelsi* nije bilo „jasne i dosljedne“ sudske prakse Suda o primjeni članka 3. Konvencije na kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta u kontekstu izručenja.

21. Visoki sud se također uvjerio da kazna doživotnog zatvora ne bi bila neublaživa. U predmetu *Hafeez* (vidi stavke 48.-56. ove presude), sud je opisao dva načina na koja zatvorenik može tražiti ublažavanje kazne u SAD-u: puštanje na slobodi iz samilosti, na temelju Glave 18. Zakonika SAD-a, i pomilovanje koje daje izvršna vlast.

22. Visoki sud također je odbio podnositeljev drugi žalbeni razlog koji se odnosio na uvjete u istražnom zatvoru i uvjete izdržavanja kazne zatvora.

23. Stoga je podnositeljeva žalba odbijena, jer Žalbeni sud nije smatrao da se njome otvara pravno pitanje od općeg javnog interesa.

## II. MJERODAVNI PRAVNI OKVIR I PRAKSA

### A. Ujedinjena Kraljevina

#### 1. Mjerodavno zakonodavstvo

24. Na temelju članka 87.(1.) Zakona o izručenju iz 2003. godine ("Zakon iz 2003."), nadležni sudac, nakon razmatranja zamolbe za izručenje, mora odlučiti je li traženo izručenje neke osobe spojivo s njegovim ili njezinim pravima iz Konvencije u smislu Zakona o ljudskim pravima iz 1998. („Zakon iz 1998."). Na temelju članka 87.(2.) Zakona iz 2003., ako sudac odluči da je odgovor na to pitanje negativan, on ili ona mora naložiti puštanje te sobe na slobodu. Ako sudac odluči da je odgovor na to pitanje potvrđan, na temelju članka 87.(3.) Zakona iz 2003., on ili ona mora predmet proslijediti državnom tajniku radi donošenja odluke o tome hoće li ta osoba biti izručena. Prema članku 103. Zakona iz 2003. postoji pravo žalbe protiv te odluke Visokom sudu.

25. Na temelju članka 6.(1.) Zakona iz 1998., postupanje javne vlasti na način nespojiv s pravom iz Konvencije nezakonito je. Na temelju članka 6.(3.)a Zakona iz 1998., javna vlast uključuje svaki sud ili sudište. Nadalje, na temelju članka 7.(1.)b Zakona iz 1998., osoba koja tvrdi da je javna vlast postupila (ili predlaže postupanje) na način koji je nespojiv s Konvencijom može se pozvati na odredbe Konvencije u bilo kojem pravnom postupku.

#### 2. Mjerodavna sudska praksa

##### (a) *R (Wellington) protiv državnog tajnika za unutarnje poslove* [2008] UKHL 72

26. SAD je zatražio izručenje g. Ralstona Wellingtona iz Ujedinjene Kraljevine kako bi mu se sudilo u Missouriju po dvije točke optužnice za teško ubojstvo. U žalbi protiv izručenja g. Wellington tvrdio je da bi njegovo izručenje predstavljala povredu članka 3. Konvencije, na temelju činjenice da postoji stvarni rizik da bi bio podvrgnut nečovječnom i ponižavajućem postupanju u obliku kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta.

27. Prilikom izricanja presude Visokog suda u predmetu ([2007] EWHC 1109 (Admin)), lord sudac Laws utvrdio je kako postoje „snažni argumenti kaznene filozofije“ koji navode na zaključak da rizik kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta u biti predstavlja povredu članka 3. Konvencije jer je „pretpostavljena neotuđiva vrijednost zatvorenikovog života svedena na njegovo puko preživljavanje: na ništa više od disanja i,



nedvojbeno, njegovog zadržavanja u pristojnim okolnostima. Međutim, i „ne bez dvojbe“, smatrao je da su mjerodavne vlasti, uključujući ovaj Sud, sugerirale da neublaživa kazna doživotnog zatvora ne bi uvijek otvarala pitanje poštovanja članka 3. Konvencije.

28. O žalbi g. Wellingtona protiv te presude odlučivao je Dom lordova te ju je odbio 10. prosinca 2008.godine. Pozivajući se na presudu u predmetu *Soering protiv Ujedinjene Kraljevine* (7. srpnja 1989., stavak 89., Serija A br. 161), većina lordova (lord Hoffmann, baronesa Hale i lord Carswell) utvrdili su kako u kontekstu izručenja treba razlikovati mučenje i lakše oblike zlostavljanja. Kad postoji stvarni rizik mučenja, zabrana izručenja je apsolutna te ne ostavlja nikakav prostor za vaganje između ovih prava. Međutim, u mjeri u kojoj se članak 3. Konvencije primjenjuje na nečovječno i ponižavajuće postupanje a ne na mučenje, on je na predmete izručenja primjenjiv samo uvjetno.

29. Za lorda Hoffmanna u § 89. presude u predmetu *Soering* jasno je rečeno kako:

“... poželjnost izručenja čimbenik je o kojemu se mora voditi računa kad se odlučuje o tome hoće li kazna koja će vjerojatno biti izrečena u državi primateljici doseći „minimalni stupanj ozbiljnosti“ koja bi ju učinila nečovječnom ili ponižavajućom. Kaznu koja se smatra nečovječnom i ponižavajućom u domaćem kontekstu neće se nužno smatrati takvom kad se u obzir uzme čimbenik izručenja.“

30. Nastavio je:

„Relativistički pristup opsegu članka 3. Konvencije čini mi se ključnim da bi izručenje dalje ispunjavalo svoju svrhu. Na primjer, u predmetu *Napier protiv škotskih ministara* (2005.) SC 229 vrhovni kraljevski sud Škotske („*Court of Session*“) odlučio je da bi u Škotskoj praksa „pražnjenja“ (prema kojoj se od zatvorenika zahtijeva korištenje noćne posude u ćeliji te njeno pražnjenje ujutro) mogla dovesti do povrede članka 3. Konvencije. Doseže li to, čak i u domaćem kontekstu, nužni stupanj ozbiljnosti pitanje je o kojem bih želio ostati suzdržan. No, ako bi se to primijenilo u kontekstu izručenja, to bi spriječilo bilo čije izručenje u mnoge zemlje, siromašnije od Škotske, u kojima i ljudi koji nisu u zatvoru često moraju živjeti bez zahoda na ispiranje.“

31. Manjina lordova (lord Scott i lord Brown) nisu se složili s tim zaključcima. Smatrali su da je kontekst izručenja nevažan za odluku predstavlja li kazna doživotnog zatvora nečovječno i ponižavajuće postupanje. Ako nitko ne može biti protjeran ako bi nakon toga bio suočen s rizikom od mučenja, tada isto tako nitko ne može biti protjeran ako bi bio suočen s postupanjem ili kažnjavanjem koje treba ispravno označiti kao nečovječno ili ponižavajuće. Ako obvezna kazna doživotnog zatvora predstavlja povredu članka 3. Konvencije u domaćem predmetu, rizik od takve kazne spriječio bi izručenje nekoj drugoj zemlji.

32. Međutim, usprkos različitim pogledima, niti jedan lord nije utvrdio da bi kazna koja bi vjerojatno bila izrečena g. Wellingtonu bila neublaživa. S obzirom na ovlasti smanjenja kazne koje ima guverner Missourija, ona bi bila jednako ublaživa kao i kazna o kojoj se radilo u predmetu *Kafkaris protiv Cipra* ([VV], br. 21906/04, ECHR 2008). Svih pet lordova također je

primijetilo da je u predmetu *Kafkaris* Sud samo rekao kako bi izricanje neublažive kazne doživotnog zatvora *moglo* otvoriti pitanje na temelju članka 3. Konvencije. Utvrdili su kako izricanje kazne doživotnog zatvora *per se* ne predstavlja nečovječno i ponižavajuće postupanje protivno članku 3. Konvencije, osim ako bi ono bilo grubo ili očito nerazmjerno. Lord Brown posebice je primijetio:

„Nakon što sam dugo razmišljao o tome kako riješiti to pitanje, na kraju sam zaključio kako većina Velikog vijeća [u predmetu *Kafkaris*] ne bi čak ni neublaživu kaznu doživotnog zatvora - pri čemu, kao što je objašnjeno, koliko ja razumijem većina misli na obveznu kaznu doživotnog zatvora koja se mora odslužiti u cijelosti a da nikada neće biti pravilnog razmatranja pojedinačnih okolnosti okrivljenikovog predmeta – smatralo povredom članka 3. osim ako i dok ne dođe vrijeme kad daljnje izdržavanje kazne zatvora više ne bi bilo opravdano ni po jednoj osnovi - bilo iz razloga kažnjavanja, odvratanja ili zaštite javnosti. Iz tog razloga većina samo kaže da se članak 3. može [ali ne mora] primijeniti.“

33. Lord Brown je dodao kako taj test nije proveden u Wellingtonovom predmetu, posebice zato što bi činjenice ubojstva za koja je g. Wellington optužen, kad bi bile počinjene u Ujedinjenoj Kraljevini, mogle opravdati izricanje kazne doživotnog zatvora.

34. Naposljetku, lord Hoffmann, lord Scott, baronesa Hale i lord Brown, izrazili su dvojbe oko stajališta suca lorda Lawsa o kaznenoj filozofiji. Lord Scott posebice je odbio stajalište prema kojem je neublaživa kazna doživotnog zatvora nečovječna i ponižavajuća zato što zatvoreniku uskraćuje mogućnost pokajanja. Nakon što je prihvaćeno da bi kazna doživotnog zatvora mogla biti pravedna kazna, pokajanje se postiže time što zatvorenik služi svoju kaznu.

**(b) *R(Harkins) protiv SSHD-a* [2014] EWHC 3609 (Admin)**

35. G. Harkins, optužen za ubojstvo tijekom pokušaja oružane pljačke, bio je suočen s izručenjem u Floridu i s obveznom kaznom doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta. U siječnju 2012. Vijeće je u presudi *Harkins i Edwards protiv Ujedinjene Kraljevine* (br. 9146/07 i 32650/07, 17. siječnja 2012.), utvrdilo da podnositeljevo izručenje ne bi predstavljalo povredu njegovih prava iz članka 3. Konvencije. Takva kazna ne bi bila „grubo nerazmjerna“ a g. Harkins nije dokazao postojanje stvarnog rizika od postupanja prema njemu koje bi doseglo prag iz članka 3. Konvencije zbog kazne koja bi mu bila izrečena u slučaju izručenja. U tom pogledu, nije dokazao, da, ako bi bio osuđen, njegovo lišenje slobode ne bi imalo nikakvu penološku svrhu, dakle u tom trenutku nije se moglo otvoriti niti jedno pitanje na temelju članka 3. Konvencije. Ako bi došao trenutak u kojem bi se moglo dokazati da njegovo lišenje slobode nema nikakvu penološku svrhu, još uvijek bi bilo „manje izvjesno“ da bi guverner Floride i Izvršni odbor za pomilovanja odbili iskoristiti svoje ovlasti za ublažavanje njegove kazne.

36. G. Harkins je nakon toga dostavo daljnje podneske državnom tajniku s argumentima koji su odbijeni 29. siječnja 2013. Dana 20. lipnja 2013. podnio je zahtjev za sudsko preispitivanje odluke državnog tajnika. Nakon presude Velikog vijeća u predmetu *Vinter i drugi* (prethodno citiran predmet) dana 9. srpnja 2013. svoje je osnove za sudsko preispitivanje zamijenio tvrdnjom da je presuda Velikog vijeća korjenito izmijenila pravo iz članka 3. Konvencije, tako da bi njegovo izručenje, u okolnostima u kojima je bio suočen s rizikom od obvezne kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta, predstavljalo povredu tog članka. Pozvao se na nalaz i mišljenje vještaka kako u svim predmetima u kojima je sud u državi Floridi izrekao kaznu doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta nema gotovo nikakvih izgleda za puštanje na slobodu te da, u svakom slučaju, nije predviđen nikakav mehanizam za preispitivanje koji bi bio u skladu s mjerilima navedenim u presudi *Vinter i drugi*.

37. Visoki sud održao je ročište 9. i 10. srpnja 2014. godine na kojem nije donio presudu. Dana 8. rujna 2014. godine Visoki sud obaviješten je da je Sud donio presudu u predmetu *Trabelsi* (prethodno citiran predmet). Nakon što je razmotrio pisane podneske o relevantnosti presude *Trabelsi*, Visoki sud održao je još jedno ročište 29. listopada 2014.

38. Dana 7. studenog 2014. Visoki sud odbio je odobriti ponavljanje postupka povodom zahtjeva na temelju članka 3. Konvencije. Sud je prepoznao dva načelna pitanja, i to pitanje osnove na temelju koje bi se postupak mogao ponoviti i pitanje jesu li presude Suda u predmetima *Vinter i drugi* i *Trabelsi*, (prethodno citirane), u tolikoj mjeri preinačile konvencijsko pravo da bi izručenje podnositelja zahtjeva dovelo do povrede članka 3. Konvencije.

39. U odnosu na prvo pitanje, Visoki sud prihvatio je da bi, ako je došlo do promjene prava na način koji temeljno pogađa ljudska prava podnositelja zahtjeva, to moglo, u dovoljno iznimnim okolnostima, predstavljati osnovu za ponavljanje postupka u predmetu u kojem je već donesena odluka.

40. U odnosu na drugo pitanje, Visoki sud odlučio je da je potrebno razmotriti, *inter alia*, (i) je li presuda u predmetu *Vinter i drugi* promijenila pravo iz članka 3. Konvencije u odnosu na obvezne osude na kaznu doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta u domaćem kontekstu; i (ii) pitanje prava podnositelja glede članka 3. Konvencije u kontekstu izručenja.

41. Kao prvo, Visoki sud smatrao je da Veliko vijeće u presudi *Vinter i drugi* nije promijenilo pravo Konvencije glede članka 3. Konvencije u domaćem kontekstu. Posebice, nije promijenilo stajalište prema kojem se kazne doživotnog zatvora mogu izricati punoljetnim počiniteljima za vrlo teška djela i prema kojem se, ako kazna nije sama po sebi „grubo nerazmjerna“, kao relevantno postavlja pitanje je li „neublaživa“. Glede „neublaživih“ kazni, Veliko vijeće ponovilo je stajalište navedeno u predmetu *Kafkaris*, prema kojemu „neublaživa“ kazna doživotnog zatvora samo

„može“ [ali ne mora] otvoriti pitanje na temelju članka 3. Konvencije, i, da će članak 3. Konvencije biti poštovan kad se odlučuje je li kazna doživotnog zatvora „neublaživa“ ako nacionalno pravo pruža mogućnost preispitivanja kazne radi njenog ublažavanja, obustave izvršenja, konačnog ili uvjetnog otpusta zatvorenika. Visoki sud prihvatio je da je u presudi *Vinter i drugi* Veliko vijeće naizgled zauzelo čvršći stav kad je navelo da se članak 3. Konvencije “mora tumačiti kao da zahtijeva ublaživost kazne” (*Vinter i drugi*, stavak 119.) i da kada domaće pravo ne predviđa mogućnost preispitivanja, “kazna doživotnog zatvora neće zadovoljiti standarde članka 3. Konvencije“ (*Vinter i drugi*, stavak 121.). Međutim, Veliko vijeće odlučilo je da ono nije nadležno propisivati oblik takvog preispitivanja ili trebaju li ga provoditi izvršne ili sudbene vlasti. Iako je Veliko vijeće primijetilo kako u međunarodnom pravu postoji „jasna potpora“ mehanizmu preispitivanja koji jamči preispitivanje unutar roka ne duljeg od dvadeset pet godina, postojanje tog mehanizma se ne zahtijeva.

42. Nadalje, Visoki sud tumači stavak 122. presude *Vinter i drugi* na način da ako je kazna grubo nerazmjerna ili ako ne postoji nikakav mehanizam za njeno preispitivanje, zatvorenik je može pobijati na temelju članka 3. Konvencije od početka izdržavanja kazne zatvora. Presuda u predmetu *Harkins i Edwards* nije nedosljedna s tim zaključkom jer je samo odredila trenutak kad bi došlo do konkretne povrede, a to je nakon što se kontinuirano izdržavanje kazne zatvora ne bi više moglo opravdati nijednom legitimnom penološkom osnovom.

43. Naposljetku, Visoki sud je odlučio da uvjet postojanja mogućnosti „preispitivanja“ ili „mehanizma“ te uvjet da zatvorenik mora znati od početka svoje kazne što mora učiniti da bi se razmotrilo njegovo puštanje na slobodu i pod kojim uvjetima, i kada može zatražiti preispitivanje, nisu revolucionarni. Taj zahtjev svojstven je pojmu ublaživosti i proizlazi iz odluke Velikog vijeća u predmetu *Kafkaris*. Nadalje, taj zahtjev samo je preformulirana tvrdnja Suda iz presude *Harkins i Edwards* da će se pitanje na temelju članka 3. otvoriti samo ako se može dokazati da više nema penološkog opravdanja za izdržavanje kazne zatvora i da je kazna neublaživa i *de facto* i *de jure*, budući da logično mora biti ispunjen zahtjev da zatvorenik zna da mora uvjeriti relevantno tijelo koje provodi preispitivanje da se njegovo daljnje izdržavanje kazne zatvora više ne može opravdati penološkim razlozima. Odluka o preciznim pojedinostima o načinu kako zatvorenik to treba učiniti te uvjeti i detaljna mjerila u nadležnosti su pojedinačne države, s time da ti uvjeti moraju biti dovoljno jasni od samog početka.

44. Kao drugo, Visoki sud je primijetio da je o pitanju izručenja prije predmeta *Trabelsi* vodeći bio predmet *Harkins i Edwards*. U predmetu *Harkins i Edwards* Sud je odstupio od predmeta *Soering* time što je odlučio da se razlog za protjerivanje ne može odmjeravati u odnosu na rizik od zlostavljanja kad se razmatra bi li protjerivanje predstavljalo povredu članka

3. Konvencije. Sud je također pojasnio kako se u predmetima izručenja ne može lako razlikovati mučenje od drugih oblika zlostavljanja. Sud je stoga odbio pristup Doma lordova u predmetu *Wellington*. Međutim, prihvatio je „relativistički“ pristup u mjeri da postupanje koje bi u domaćem kontekstu moglo biti protivno članku 3. Konvencije, u kontekstu izručenja ne dostiže minimalni stupanj ozbiljnosti potreban za to. Testovi „grube nerazmjernosti“ i „ublaživosti“ primjenjuju se kao i u domaćem kontekstu, uz dvije važne modifikacije: standardi Konvencije ne mogu se nametnuti državama koje nisu države ugovornice, a kako postoje legitimne razlike u pristupu odmjerenju kazni u različitim državama, nema apsolutnog standarda o tome je li neka kazna protivna članku 3. Konvencije ili nije.

45. Visoki sud zatim je razmatrao presudu u predmet *Trabelsi* (prethodno citirana). Primijetio je kako je Sud ponovno potvrdio da neublaživa kazna doživotnog zatvora samo „može“ [ali i ne mora] otvoriti pitanje na temelju članka 3. Nadalje, ponovio je utvrđenje iz presude *Kafkaris* (prethodno citirana) da je „mogućnost preispitivanja“ dovoljna za poštovanje članka 3. Sud stoga nije postavio nikakva nova načela u odnosu na članak 3. i izručenje.

46. Primjenjujući mjerodavna načela, Sud je u presudi *Trabelsi* odlučio da jamstva vlasti SAD-a o mogućnosti ublažavanja kazne nisu bila dovoljno precizna. Visoki sud smatrao je da je takav zaključak protivan svim prethodnim izjavama Suda o izručenju i članku 3. te da ga je teško pomiriti sa zaključkom Velikog vijeća u presudi *Vinter i drugi* da on ne treba propisati oblik preispitivanja.

47. Slijedom toga, Visoki sud odlučio je kako u odluci Suda nisu razrađena načela postavljena u presudi *Vinter i drugi* osim u mjeri u kojoj ih je namjeravao prenijeti i primijeniti na izručenje. Iako se činilo da sam Sud smatra da je u presudi *Vinter i drugi* dalje razvio načela ustanovljena u presudi *Kafkaris*, Visoki sud nije se s tim složio.

**(c) *Hafeez protiv Sjedinjenih Država* [2020] 1 WLR**

48. G. Hafeez bio je suočen s izručenjem SAD-u. Tvrdio je da bi njegovo izručenje predstavljalo povredu njegovih prava iz članka 3. Konvencije zbog toga što je postojao stvaran rizik od izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta.

49. Sudac je razmotrio mogućnost da bi podnositelj zahtjeva mogao biti osuđen na kaznu doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta. G. Hafeez se pozvao na presudu *Trabelsi* (prethodno citirana). Međutim, sudac je odbio njegov prigovor na temelju članka 3. Konvencije s tog osnova jer je utvrdio da bi ako bude osuđen na kaznu doživotnog zatvora mogao podnijeti molbu za pomilovanje ako budu postojale „izvanredne i uvjerljive okolnosti“ koje bi opravdavale ublažavanje njegove kazne. Pri tome je naveo:

„Razmotrivši iznesene detaljne argumente, uvjeren sam da će kad se izriče kazna doživotnog zatvora odredbe članka 3. biti ispunjene u domaćem kontekstu ako:

PREDMET SANCHEZ-SANCHEZ protiv UJEDINJENE KRALJEVINE PRESUDA

(i) je ta kazna i *de jure* i *de facto* ublaživa (vidi predmet *Kafkaris protiv Cipra*, br. 21906/04),

(ii) mjerodavno domaće pravo ‘predviđa mogućnost preispitivanja kazne doživotnog zatvora radi njenog ublažavanja, obustave, konačnog ili uvjetnog otpusta zatvorenika (vidi *Vinter*) i

(iii) postoje izgledi za puštanje na slobodu i mogućnost preispitivanja koja postoji od izricanja kazne (vidi *Murray*).”

50. Dana 11. siječnja 2019. godine, nakon što se uvjerila da su ispunjeni svi postupovni zahtjevi, te da se na izručenje ne primjenjuje niti jedan zakonski zastrani rok, okružna sutkinja prosljedila je predmet državnom tajniku radi donošenja odluke o tome hoće li naložiti izručenje.

51. O žalbi g. Hafeeza odlučivao je Visoki sud u prosincu 2019. godine, a presuda je donesena 31. siječnja 2020. Glede njegovog pozivanja na presudu *Trabelsi*, sud je odbio razmatrati je li dokazano da postoji stvarni rizik za podnositelja zahtjeva da će mu se, ako bude osuđen, izreći kazna doživotnog zatvora. Primijetio je da takav ishod „zasigurno nije izvjestan“, te ukazao da je vlada SAD-a dostavila dokaze Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a iz kojih je vidljivo da su kazne doživotnog zatvora u saveznom sustavu rijetke.

52. Sud je prihvatio činjenicu da ako g. Hafeezu bude izrečena kazna doživotnog zatvora, neće biti predviđena mogućnost uvjetnog otpusta. On bi stoga imao samo dva načina za smanjenje ili ublažavanje kazne: molbu za puštanje na slobodu iz samilosti ili molbu izvršnoj vlasti za pomilovanje. U pogledu prve molbe, podnositelj zahtjeva trebao bi dokazati postojanje „izvanrednih i uvjerljivih razloga“ koji bi opravdali ublažavanje njegove kazne. Povjerenstvo za odmjeravanje kazni predvidjelo je četiri scenarija koji bi mogli zadovoljiti definiciju „izvanrednih i uvjerljivih“ razloga: neizlječiva bolest; zatvorenik je stariji od 65 godina i zdravlje mu je ozbiljno pogoršano zbog procesa starenja; te promjena obiteljskih okolnosti koja je dovela do toga da je zatvorenik jedini mogući pružatelj skrbi za dijete ili supružnika. Konačni scenarij ostao je nedefiniran, osim što je izričito rečeno kako rehabilitacija nije sama po sebi „izvanredan ili uvjerljiv“ razlog. Međutim, rehabilitacija bi mogla biti bitan čimbenik iako ne bi mogla sama po sebi poslužiti za ublažavanje kazne.

53. Pomilovanje koje daje izvršna vlast opisano je pak kao „izvanredno pravno sredstvo“, a dokazi su ukazivali da je sudsko preispitivanje odluke o pomilovanju „vrlo rijetko“ i „svakako ne rutinsko“.

54. Sud se nakon toga osvrnuo na sudsku praksu Suda o pitanju kazne doživotnog zatvora bez uvjetnog otpusta. Primijetio je kako je u predmetu *R(Harkins) protiv državnog tajnika za unutarnje poslove (br. 2)* [2015] 1 WLR 2975 Okružni sud odbio slijediti praksu iz presude *Trabelsi* (prethodno citirana) jer je smatrao da je u tom predmetu Sud zanemario osnovno načelo navedeno u presudama *Kafkaris* i *Vinter i drugi*, naime, da je odluka koji će sustav kaznenog pravosuđa odabrati neka država, uključujući postupke za

preispitivanje kazni i puštanje na slobodu, u načelu izvan opsega nadzora Suda pod uvjetom da odabrani sustav nije protivan načelima navedenim u Konvenciji. Kao drugo, u presudi *R(Harkins)* Okružni sud rekao je da čak i ako je podrobno razmatranje postupka preispitivanja u SAD-u bilo odgovarajuće, presuda u predmetu *Trabelsi* je o tom pitanju bila „u cijelosti neobrazložena“. Visoki sud složio se s tom analizom. Stoga je utvrdio da presuda u predmetu *Trabelsi* ne pomaže jer:

„u mjeri u kojoj nastoji doći do zaključnog stajališta o spojivosti doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta u Sjedinjenim Državama s Konvencijom, u ovoj presudi se to čini bez odgovarajućeg obrazloženja. U mjeri u kojoj [presuda u predmetu *Trabelsi*] odstupa od ustaljene sudske prakse ESLJP-a o primjeni članka 3. Konvencije u odnosu na udaljavanje u državu koja nije država ugovornica, prednost dajemo obrazloženju navedenom u presudi u predmetu *Harkins [i Edwards] protiv UK-a.*”

55. Također je odbio tvrdnju g. Hafeeza da se u postupku preispitivanja mora dopustiti puštanje na slobodu samo na temelju napora zatvorenika koje ulaže u rehabilitaciju.

56. U svjetlu te ocjene, sud je presudio kako mogućnost da g. Hafeez bude osuđen na kaznu doživotnog zatvora ne bi predstavljala nikakav rizik od povrede članka 3. Konvencije zbog jer bi svaki tako osuđen zatvorenik mogao na dva načina zatražiti ublažavanje kazne: puštanje na slobodu iz samilosti i pomilovanje izvršne vlasti. Stoga je njegova žalba odbijena.

## **B. Sjedinjene Američke Države**

### *1. Načela odmjeravanja kazne*

57. Središnja načela odmjeravanja kazne prema pravu SAD-a nalaze se u Glavi 18. Zakonika Sjedinjenih Država (“U.S.C.”), § 3553(a):

“(a) Čimbenici koje treba uzeti u obzir pri odmjeravanju kazne.—Sud će izreći kaznu koja je dovoljna, ali ne veća nego što je nužno da bi bila u skladu sa svrhama navedenim u stavku (2.) ovog podstavka. Sud će pri odmjeravanju konkretne kazne koju treba izreći uzeti u obzir —

- (1) narav i okolnosti djela te prethodno ponašanje/osuđivanost i osobine okrivljenika;
- (2) potrebu da izrečena kazna—
  - (A) odražava težinu djela, promiče poštovanje prava i osigura pravednu kaznu za to djelo;
  - (B) osigurava odgovarajuće odvraćanje od kriminalnog ponašanja;
  - (C) štiti javnost od daljnjih kaznenih djela okrivljenika; i
  - (D) okrivljeniku osigurava potrebno obrazovanje li strukovnu izobrazbu, medicinsku skrb ili drugo korektivno postupanje na najučinkovitiji način;
- (3) vrste kazni koje se mogu izreći;
- (4) vrste kazni i raspon odmjeravanja kazni utvrđen za —

PREDMET SANCHEZ-SANCHEZ protiv UJEDINJENE KRALJEVINE PRESUDA

(A) primjenjivu kategoriju počinjenih djela prema primjenjivoj kategoriji okrivljenika kako je to navedeno u smjernicama—

(i) koje je donijelo Povjerenstvo za odmjeravanje kazni na temelju članka 994.(a)(1.) glave 28., Zakonika Sjedinjenih Država, podložno bilo kojim izmjenama tih smjernica aktom Kongresa (bez obzira treba li Povjerenstvo za odmjeravanje kazni tek ugraditi te izmjene u izmjene donesene na temelju članka 994.(p) glave 28.); i

(ii) koje su, osim kako je to propisano u članku 3742.(g), na snazi na datum kad je okrivljenik osuđen; ili

(B) u slučaju povrede uvjetnog otpusta ili puštanja na slobodu pod nadzorom, primjenjive smjernice ili stavove koje je donijelo Povjerenstvo za odmjeravanje kazni na temelju članka 994.(a)(3.) glave 28. Zakonika Sjedinjenih Država, uzimajući u obzir bilo koje izmjene tih smjernica ili izjava o politikama aktom Kongresa (bez obzira treba li Povjerenstvo za odmjeravanje kazni tek ugraditi te izmjene u izmjene donesene na temelju članka 994.(p) glave 28.); i

(5) bilo koju relevantnu izjavu o politikama—

(A) koju je donijelo Povjerenstvo za odmjeravanje kazni na temelju članka 994.(a)(2.) glave 28., Zakonika Sjedinjenih Država, podložno bilo kojim izmjenama tih izjava o politikama aktom Kongresa (bez obzira treba li Povjerenstvo za odmjeravanje kazni tek ugraditi te izmjene u izmjene donesene na temelju članka 994.(p) glave 28.); i

(B) koje su, osim kako je to propisano u članku 3742.(g), na snazi na datum kad je okrivljenik osuđen.

(6) potrebu izbjegavanja bilo koje neopravdane razlike kazni između okrivljenika sa sličnim kaznenim evidencijama koji su proglašeni krivima za slično ponašanje; i

(7) potrebu osiguranja naknade svim žrtvama djela o kojemu je riječ.“

## 2. Pomilovanje koje daje izvršna vlast

58. Osnova za ublažavanje kazne na temelju pomilovanja koje daje izvršna vlast nalazi se u članku 2.(II.) Ustava SAD-a, koji ovlašćuje predsjednika da "odobri odgodu izvršenja ili ukidanje smrtne kazne te pomilovanje za djela protiv Sjedinjenih Država, osim u slučajevima opoziva javnog dužnosnika". Smjernica koju je objavilo Ministarstvo pravosuđa SAD-a glasi kako slijedi:

„Ublažavanje kazne je izvanredno pravno sredstvo. Tradicionalno su prikladne osnove za ublažavanje kazne uključivale velika odstupanja ili neopravdanu težinu kazne, vrlo tešku bolest ili duboku starost osobe koja podnosi molbu te njegove ili njezine zasluge u službi za vladu, npr. suradnja u istražnom postupku ili u kaznenom progonu koja nije bila odgovarajuće nagrađena drugim službenim radnjama. Kombinacija tih i/ili drugih pravičnih čimbenika (kao što su dokazana rehabilitacija za vrijeme služenja kazne ili okolnosti koje to zahtijevaju a sud ih nije predvidio u trenutku izricanja kazne) mogu također predstavljati osnovu za preporuku ublažavanja kazne u kontekstu konkretnog predmeta.“



### 3. Puštanje na slobodu iz samilosti

59. Na temelju Glave 18., U.S.C., stavak 3582.(c)(1.)(A), sudovi su ovlaštteni skratiti duljinu kazne koju služi okrivljenik na temelju „izvanrednih i uvjerljivih razloga.“ Kad razmatra bilo koji prijedlog podnesen na temelju Glave 18. U.S.C., § 3582.C)(1.(a) (čiji je uobičajen naziv „prijedlog za puštanje na slobodu iz samilosti“), sud mora utvrditi, nakon razmatranja čimbenika navedenih u stavku 3553.(a) da takvo skraćivanje nalažu „izvanredni i uvjerljivi razlozi“ te da svako ublažavanje treba biti „u skladu s primjenjivim izjavama o politikama koje je izdalo Povjerenstvo za odmjeravanje kazni“.

60. Prije prosinca 2018. sudovi su bili ovlaštteni razmatrati prijedloge na temelju Glave 18, U.S.C., stavak 3582.(c)(1.)(A) samo ako ih je podnio ravnatelj Savezne uprave za zatvore. U prosincu 2018. Kongres je izmijenio taj dio stavka 3582. tako što je sudovima dao ovlast da u određenim okolnostima razmotre i prijedloge koje su podnijeli počinitelji. Člankom 603. Zakona o prvom koraku iz 2018. izmijenjena je Glava 18., U.S.C., stavak 3582.(c)(1.)(A) na način da je ovlastio „okrivljenike“ da ponesu prijedlog za „ublažavanje kazne iz samilosti „nakon što je okrivljenik u potpunosti iscrpio pravo na žalbu protiv toga što Uprava za zatvore nije podnijela prijedlog [za ublažavanje kazne iz samilosti] u ime okrivljenika ili nakon proteka 30 dana nakon što je ravnatelj ustanove u kojoj okrivljenik služi kaznu primio takav zahtjev, koji god da se događaj dogodio ranije.“

61. Prema izjavi o politikama koju je objavilo Povjerenstvo za odmjeravanje kazne SAD-a, izvanredni i uvjerljivi razlozi postoje u slučaju bilo koje dolje navedene okolnosti:

(i) okrivljenik boluje od neizlječive bolesti (tj. teške i uznapredovale bolesti koja vodi prema kraju života).

(ii) okrivljenik pati od ozbiljnog tjelesnog oboljenja, pati od ozbiljnog funkcionalnog ili kognitivnog oštećenja ili mu je tjelesno ili mentalno zdravlje pogoršano zbog procesa starenja, što značajno umanjuje njegovu sposobnost samozbrinjavanja u zatvorskom okruženju i od kojeg se ne očekuje da će se oporaviti.

(iii) okrivljenik (a) ima najmanje 65 godina; (b) doživljava ozbiljno pogoršanje tjelesnog ili mentalnog zdravlja zbog procesa starenja; i (c) odslužio je najmanje 10 godina ili 75 posto svoje zatvorske kazne, što god je manje.

(iv) smrt ili nesposobnost njegovatelja maloljetnog djeteta ili maloljetne djece okrivljenika.

(v) nesposobnost bračnog druga ili registriranog partnera okrivljenika što bi dovelo do toga da bi okrivljenik bio jedini raspoloživi njegovatelj za supružnika ili registriranog partnera.

(vi) u predmetu okrivljenika postoji izvanredan i uvjerljiv razlog koji nije jedan od prethodno opisanih razloga, ili je u kombinaciji s njima.

62. Prema Glavi 28. U.S.C. stavku 994(t), rehabilitacija okrivljenika nije sama po sebi izvanredan ili uvjerljiv razlog za svrhe ove izjave o politikama.

4. *Statističke informacije glede izricanja kazne doživotnog zatvora u saveznom sustavu*

(a) **Izješće Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a pod naslovom „Kazne doživotnog zatvora u saveznom sustavu“ (veljača 2015.)**

63. U tom izvješću Povjerenstva za odmjeravanje kazne SAD-a predviđeno je, u dijelu koji je relevantan:

„Kazne doživotnog zatvora rijetke su u saveznom sustavu kaznenog pravosuđa. Gotovo svi počinitelji osuđeni za federalno kazneno djelo na kraju su pušteni iz zatvora i vraćaju se u društvo ili, u slučaju ilegalnih stranaca, deportirani su u zemlju porijekla. No ipak su godine 2013. savezni suci izrekli kaznu doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta za 153 okrivljenika. Za još 168 okrivljenika izrečena je kazna na određen broj godina koja je bila toliko duga da je imala praktični učinak kazne doživotnog zatvora. Iako ti počinitelji zajedno predstavljaju samo 0,4 posto svih počinitelja osuđenih te godine, po toj se vrsti kazne razlikuju od ostale populacije počinitelja.

...

Povjerenstvo za odmjeravanje kazni Sjedinjenih Država donosi savezne smjernice za odmjeravanje kazni koje sadrže savjetodavne 'raspone kazni' koje su suci dužni uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne u saveznom predmetima u kojima se odlučuje o kaznenim djelima. Kad preporučaju raspon zatvorske kazne, uvjetne kazne ili neke kombinacije zatvorske i uvjetne kazne, smjernice uzimaju u obzir i ponašanje kod počinjenja djela i značajke počinitelja.

...

Smjernice za trgovinu drogom posebno predviđaju kaznu doživotnog zatvora za kaznena djela trgovine drogom, ali samo ako je smrt ili teška tjelesna ozljeda posljedica uporabe droge, a okrivljenik je prethodno bio osuđivan za kazneno djelo trgovine drogom. U nekim drugim slučajevima trgovine drogom, kao što su oni koji uključuju vrlo velike količine droge i kada počinitelj ima značajnu prethodnu kriminalnu prošlost, raspon kazne može uključivati doživotni zatvor, iako samo kao sankciju koja je na samoj gornjoj granici tog raspona.

...

U fiskalnoj godini 2013. kazne doživotnog zatvora izrečene su u različitim vrstama predmeta, ali najčešće u predmetima u kojima se radilo o trgovini drogom, vatrenim oružjem, ubojstvima te iznudama i reketarenju. U gotovo svim ovim predmetima jedna ili više osoba je umrla kao posljedica zločinačkog pothvata.

*Djela za koja je izrečena kazna doživotnog zatvora*

Najčešća vrsta kaznenog djela za koje je izrečena kazna doživotnog zatvora u fiskalnoj 2013. godini bilo je trgovanje drogom (64 predmeta). Ti su predmeti činili 41,8 posto svih kazni doživotnog zatvora izrečenih te godine. No ipak, kazna doživotnog zatvora rijetka je u slučajevima trgovine drogom, izrečena je u manje od 0,3 posto svih slučajeva trgovine drogom te godine.

...

Kao što je gore navedeno, smjernice za odmjeravanje kazne zahtijevaju kaznu doživotnog zatvora za kaznena djela trgovine drogom kada je posljedica uporabe droge smrt ili teška tjelesna ozljeda i kada je počinitelj jednom ili više puta već bio osuđen za trgovinu drogom. Ali kazna doživotnog zatvora može se izreći i u drugim predmetima trgovine drogom u kojima se radi o velikim količinama droge ili kada sud primijeni druge odredbe o pooštavanju kazne u vezi s trgovinom drogom. Crack kokain droga je koja se najčešće koristila u predmetima trgovine drogom u kojima je izrečena kazna doživotnog zatvora. Ta je droga bila primarna droga u 34,4 posto svih predmeta trgovine drogom u kojima je izrečena kazna doživotnog zatvora, dok je metamfetamin činio 29,7 a kokain u prahu 21,9 posto.”

**(b) Dopis Ministarstva pravosuđa od 23. studenog 2020.**

64. U tom dopisu, poslanom vladi Ujedinjene Kraljevine u svrhu ovog postupka, državni odvjetnik SAD-a dao je sljedeće informacije:

- Podnositelj zahtjeva ne bi se suočio s kaznom doživotnog zatvora ako bi bio oslobođen ili ako bi predmet koji se protiv njega vodi bio riješen prije donošenja presude sporazumom o kazni na određeni broj godina.
- Ako bi bio osuđen, njegovu bi kaznu izrekao okružni sud SAD-a i protiv nje bi bila dopuštena žalba žalbenom sudu jedanaestog okruga.
- Okružni sud već je izrekao kazne četvorici članova podnositeljevog zločinačkog udruženja, i nijednom nije izrekao kaznu doživotnog zatvora. Njihove se kazne kreću u rasponu od sedam do dvadeset godina zatvora. Dvojica kojima su izrečene najveće kazne (V-P i H-H) bila su optužena za isti uvoz droge i udruživanje kao i podnositelj zahtjeva, te su osuđeni i za dodatne točke optužbe s kojima podnositelj zahtjeva nije suočen, uključujući i pranje novca. Prije nego što su priznali krivnju, obojica su bila suočena s preporučenom kaznom doživotnog zatvora.
- Prije osude, podnositelj zahtjeva imao bi nekoliko prilika zatražiti skraćivanje ili ublažavanje kazne. Posebice, mogao bi zatražiti postizanje sporazuma s tužiteljstvom, na primjer tako da sklopi sporazum o tome kako će se izjasniti o pitanju krivnje.
- Ako bi podnositelj zahtjeva priznao krivnju ili ako bi bio osuđen nakon provedenog postupka, sudac bi imao široku diskrecijsku ovlast za odmjeravanje odgovarajuće kazne nakon postupka za utvrđivanje činjenica u kojem bi podnositelj zahtjeva imao priliku predložiti dokaze. Službenik za uvjetni otpust kojeg zapošljavaju sudovi SAD-a proveo bi neovisnu istragu i pripremio izvješće koje sadrži informacije o djelima koja je počinio podnositelj zahtjeva, izvod iz njegove kaznene evidencije, pozadinske informacije, kao i izračun preporučenog raspona za odmjeravanje kazne prema Smjernicama za odmjeravanje kazni SAD-a, a podnositelj zahtjeva i njegovi odvjetnici mogli bi sudjelovati u tom postupku i imali bi pravo prigovoriti informacijama i zaključcima iz izvješća. Nakon dovršetka izvješća mogao bi sucu predložiti dokaze glede bilo kojih olakotnih čimbenika

koji bi mogli opravdati kaznu ispod raspona preporučenog u Smjernicama za odmjeravanje kazni.

- Nadalje, od suca koji izriče kaznu (a to bi bio isti sudac koji je osudio članove podnositeljevog zločinačkog udruženja) zahtijevalo bi se razmatranje čimbenika navedenih u Glavi 18. U.S.C., § 3553.(a) (vidi stavak 57. ove presude), uključujući potrebu izbjegavanja neopravdanih razlika kazni izrečenih okrivljenicima sa sličnim izvodima iz kaznene evidencije koji su proglašeni krivima za slično ponašanje.
- Prema Interaktivnom priručniku Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a, godine 2019. oko 44% od 6.365 kazni u jedanaestom okrugu žalbenih sudova (u čijoj je nadležnosti okrug u kojem je podnositelj zahtjeva optužen) bilo je ispod raspona preporučenog Smjernicama za odmjeravanje kazne SAD-a. Godine 2019. u sjevernom okrugu Georgije, u kojem je optužen podnositelj zahtjeva, oko 65% od 507 kazni bilo je ispod raspona preporučenog Smjernicama za odmjeravanje kazni SAD-a.
- Prema izvješću Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a iz 2015. godine, kazne doživotnog zatvora u saveznom sustavu odmjerene su rijetko, te su 2013. godine izrečene prema samo 0,4% svih počinitelja. U istom je izvješću Povjerenstvo za izricanje kazni SAD-a utvrdilo da samo 1,1% počinitelja osuđenih za kaznena djela kažnjiva po federalnom zakonu koji služe kazne u okviru Uprave za zatvore SAD-a služi *de facto* kaznu doživotnog zatvora (u što su uključene izuzetno duge konkretne kazne zatvora koje su u praktičnom smislu zapravo kazne doživotnog zatvora).

## PRAVO

### I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE: RIZIK OD KAZNE DOŽIVOTNOG ZATVORA BEZ MOGUĆNOSTI UVJETNOG OTPUSTA

65. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da bi njegovo izručenje Sjedinjenim Američkim Državama („SAD“) predstavljalo povredu članka 3. Konvencije zbog rizika od izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta.

66. Članak 3. Konvencije glasi kako slijedi:

"Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni. "

67. Vlada je osporila tu tvrdnju.

## A. Dopuštenost

68. Sud primjećuje da ovaj zahtjev nije očito neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. (a) Konvencije. Nadalje primjećuje i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga mora utvrditi da je dopušten.

## B. Osnovanost

### 1. Tvrdnje stranaka

#### (a) Podnositelj

69. Podnositelj zahtjeva pozvao je Sud da slijedi svoj pristup iz presude *Trabelsi protiv Belgije* (br. 140/10, ECHR 2014 (izvaci)). Po njegovom mišljenju, presuda u predmetu *Trabelsi* bio je logičan i jasan nastavak načela koje je Sud utvrdio u presudi *Vinter i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* ([VV], br. 66069/09 i 2 druga, ECHR 2013 (izvaci) a ne, kao što je to navela sutkinja Visokog suda, „neobjašnjeno odstupanje“ od presude *Harkins i Edwards protiv Ujedinjene Kraljevine* (br. 9146/07 i 32650/07, 17. siječnja 2012.). U presudi *Harkins i Edwards* Sud je naveo da se u trenutku izricanja kazne nije dogodila nikakva povreda članka 3. Taj je pristup izmijenjen u presudi *Vinter i drugi*, u kojoj je jasno rečeno da u trenutku izricanja kazne mora biti poznata vrsta preispitivanja. U svim predmetima koji su uslijedili, uključujući i presudu *Trabelsi*, Sud je slijedio praksu iz presude u predmetu *Vinter i drugi*.

70. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da to nije jednako ekstrateritorijalnoj primjeni Konvencije. U kontekstu izručenja, obvezu i dalje ima država ugovornica, a obveza se ne nameće državi koja nije ugovornica. U tom pogledu, potpisivanjem ugovora o izručenju ne niječe se potreba sprječavanja povrede članka 3. Konvencije.

71. S obzirom na činjenično stanje ovog predmeta, podnositelj zahtjeva tvrdio je da je suočen sa stvarnim rizikom od kazne doživotnog zatvora u SAD-u. Okružna sutkinja utvrdila je kao činjenicu da će on „vjerojatno“ dobiti kaznu doživotnog zatvora, a sudac Visokog suda o tom pitanju nije imao drugačije mišljenje od nje. Prema Smjernicama za izricanje kazni SAD-a, on je spadao u razinu 43, u čijem rasponu je i kazna doživotnog zatvora. Vještak podnositelja zahtjeva potvrdio je da su kazne doživotnog zatvora rijetke u saveznom sustavu. Međutim, prema izvješću Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a iz veljače 2015. godine pod nazivom „Kazne doživotnog zatvora u saveznom sustavu“, prema najnovijoj analizi dostupnih kazni izrečenih u saveznom pravosudnom sustavu, kazne doživotnog zatvora najčešće su izricane u predmetima trgovine drogom (preko 40% svih kazni doživotnog zatvora izrečenih u federalnom pravosudnom sustavu). Uz to, općenito je bilo vjerojatnije da će suci primijeniti Smjernice za odmjeravanje kazni kad izriču kaznu doživotnog zatvora nego kad izriču druge kazne. Jednom je studijom utvrđeno kako se prema Smjernicama za odmjeravanje

kazni u 81% predmeta u kojima je izrečena kazna doživotnog zatvora tražila upravo ta kazna. Za osobe osuđene za kazneno djelo kažnjivo po federalnom zakonu, suci su slijedili Smjernice za odmjeravanje kazne u 54% predmeta.

72. Podnositelj zahtjeva priznao je kako su dvojica njegovih suokrivljenika (V-P i H-H) bili osuđeni a da im nije izrečena kazna doživotnog zatvora. Međutim, po njegovom mišljenju, to nije pokazatelj da podnositelju zahtjeva ne bi bila izrečena kazna doživotnog zatvora. V-P i H-H priznali su krivnju po točki optužnice koja je spadala u razinu 43 za odmjeravanje kazne. Iako je podnositelj zahtjeva priznao da je težina djela za koje su bili osuđeni bila slična njegovoj, točka optužnice u odnosu na koju su oni priznali krivnju nije sadržavala nikakav navod da je njihovo nezakonito ponašanje dovelo do nečije smrti. V-P je bio osuđen na temelju toga što je pomagao voditi skladište u SAD-u kroz koje se prevozila droga. Najteža optužba protiv njega bila je pranje novca. H-H bio je također optužen za pranje novca i ništa u optužnici nije navodilo na zaključak da je sudjelovao u nabavi droge. Nasuprot tome, podnositelj zahtjeva optužen je za nabavu droge te se vjerovalo da je jedan od glavnih šefova kriminalne organizacije.

73. Naposljetku, podnositelj zahtjeva tvrdio je kako savezni sustav SAD-a nije u skladu s mjerilima navedenima u presudi *Vinter i drugi*. Sud se tim pitanjem bavio u presudi *Trabelsi* (prethodno citirana, stavci 79.-83. i 36.-139.).

**(b) Vlada**

74. Vlada je pozvala Sud da nastavi slijediti svoju praksu iz predmeta u kojima je odlučio da je izručenje SAD-u sukladno članku 3. Konvencije bez obzira na to što sudovi mogu izreći diskrecijsku kaznu doživotnog zatvora, te da nastavi primjenjivati načelo prema kojemu postupanje koje bi moglo predstavljati povredu članka 3. Konvencije zbog čina ili propusta države članice možda ne doseže minimalni stupanj ozbiljnosti koji se zahtijeva za postojanje povrede članka 3. Konvencije u predmetima protjerivanja ili izručenja. Drugim riječima, Sud bi u ovom predmetu trebao donijeti odluku oslanjajući se na načela postavljena u presudi u predmetu *Harkins i Edwards*, a ne *Vinter i drugi*, u kojem je odluka donesena u domaćem kontekstu te ga se ne bi trebalo primjenjivati na predmete izručenja. Budući da bi se od Suda u takvim predmetima zahtijevala ocjena sukladnosti zakonodavstva SAD-a s člankom 3. Konvencije, svaki drugi ishod doveo bi do toga da Sud odstupi od svog dugotrajnog pristupa da Konvencija nema namjeru biti sredstvo kojim se od država ugovornica zahtijeva nametanje konvencijskih standarda drugim državama. Bilo bi nepoželjno kad bi Sud morao ocjenjivati pravosudne sustave država koje nisu potpisnice Konvencije i koje nisu stranke u postupku pred njim.

75. Vlada je nadalje tvrdila da ako bi izručenje SAD-u predstavljalo povredu članka 3. Konvencije u svim predmetima u kojima koja se može izreći kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta, Sud bi na

taj način dao djelotvoran imunitet opasnim transnacionalnim kriminalcima i potkopao međunarodne napore u borbi protiv trgovine drogom i ostalih osobito opasnih kriminalnih aktivnosti, te bi time stvorio utočište za osobe optužene za najteža kaznena djela. Uz to, nanio bi ozbiljnu štetu dogovorenim postupcima za izručenje o kojima su pregovarale prijateljske države koje poštuju demokraciju, pravdu i propisni postupak, time što bi ili spriječio ili odgodio njihovu suradnju. Također bi stvorio sustav asimetričnih pravnih sredstava. Utvrđenje da je kazna doživotnog zatvora nespojiva sa člankom 3. Konvencije ne dovodi do trenutnog puštanja na slobodu u domaćem kontekstu. S druge strane, u kontekstu izručenja, to bi značilo da se uopće ne bi mogao voditi kazneni postupak.

76. Protivno tvrdnjama podnositelja zahtjeva Vlada je istaknula da okružna sutkinja nije utvrdila kako je „vjerojatno“ da će mu biti izrečena kazna doživotnog zatvora. Okružna sutkinja primila je na znanje informacije koje je dostavilo Ministarstvo pravosuđa SAD-a, i to da nije vjerojatno da će podnositelju zahtjeva biti izrečena kazna doživotnog zatvora po bilo kojoj točki optužnice; da je čak i manje vjerojatno da će mu biti izrečene konsekutivne kazne; te da je stoga vjerojatno da će mu biti izrečena kazna koja omogućava njegovo puštanje na slobodu prije smrti. Iako bi primjenjiva razina izricanja kazne prema Smjernicama za odmjeravanje kazne SAD-a bila razina 43, to ne znači da bi takva kazna bila i odmjerena. Sudac koji izriče kaznu ima diskrecijsku ovlast koja se i koristi u praksi. Kao što je primijetila okružna sutkinja, 2017. godine 48% od 66.783 kazni koje su izrekli sudovi SAD-a bilo je niže od preporučenog raspona iz Smjernica za odmjeravanje kazni, a kazne doživotnog zatvora izrečene su samo u 0,3% predmeta. Kazne doživotnog zatvora u predmetima trgovine drogom rijetke su. Nadalje, u sjevernom okrugu Georgije, u kojem je optužen podnositelj zahtjeva, oko 65% kazni bilo je niže od raspona preporučenog Smjernicama za izricanje kazne SAD-a. Dvojica podnositeljevih suoptuženika (V-P i H-H) također su prema Smjernicama za odmjeravanje kazni bili suočeni s preporučenom kaznom doživotnog zatvora, no umjesto toga osuđeni su na sedamnaest odnosno dvadeset godina zatvora. To je tako bez obzira na to što su bili suočeni i s dodatnim optužbama, uključujući i udruženje radi pranja novca, za što podnositelj zahtjeva nije bio optužen. Ako bi podnositelj zahtjeva priznao krivnju ili bio osuđen nakon provedenog postupka, osudio bi ga isti sudac koji bi morao “izbjeci neopravdane razlike između okrivljenika sa sličnim kaznenim evidencijama koji su proglašeni krivima za slično ponašanje” (vidi načela za odmjeravanje kazne navedena u stavku 57. ove presude).

77. Vlada je nadalje tvrdila da, čak i ako bi se razmatrala prema strožim standardima primjenjivim na sustave za izricanje kazne i puštanje na slobodu u državama ugovornicama, kazna doživotnog zatvora u saveznom pravnom okviru SAD-a nije „neublaživa“ kazna doživotnog zatvora u smislu sudske prakse Konvencije. Uistinu, od presude u predmetu *Trabelsi*, stajalište u

odnosu na puštanje na slobodu u saveznom sustavu promijenilo se u korist zatvorenika nakon donošenja Zakona o prvom koraku, time što je suce ovlastio da preispitaju zahtjeve osuđenika za puštanjem na slobodu iz samilosti.

## 2. Ocjena Suda

### (a) Opća načela koja se odnose na kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta u domaćem kontekstu

78. Članak 3. Konvencije, koji u apsolutnom smislu zabranjuje mučenje i nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kaznu, sadrži jednu od temeljnih vrijednosti demokratskih društava. U njemu nisu predviđene nikakve iznimke te na temelju članka 15. Konvencije nije dopušteno nikakvo odstupanje od njega, čak i u slučaju izvanrednog stanja koje ugrožava opstanak naroda (vidi presude *Irska protiv Ujedinjene Kraljevine*, 18. siječnja 1978., stavak 163., Serija A br. 25; *Chahal protiv Ujedinjene Kraljevine*, 15. studenog 1996., stavak 79., *Izvešća o presudama i odlukama 1996-V*; *Selmouni protiv Francuske* [VV], br. 25803/94, stavak 95., ECHR 1999-V; *Al-Adsani protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], br. 35763/97, stavak 59., ECHR 2001-XI; i *Shamayev i drugi protiv Gruzije i Rusije*, br. 36378/02, stavak 335., ECHR 2005-III).

79. U presudi *Kafkaris protiv Cipra* ([VV], br. 21906/04, ECHR 2008) obvezna kazna doživotnog zatvora izrečena je podnositelju zahtjeva nakon što je bio osuđen na Cipru po tri točke optužnice za teško ubojstvo. Sud je prihvatio da izricanje kazne doživotnog zatvora punoljetnom počinitelju nije samo po sebi zabranjeno člankom 3. Konvencije ili nespojivo s njim ili bilo kojim drugim člankom Konvencije (vidi *Kafkaris*, stavak 97. te u njoj citirane presude). Istovremeno, prihvatio je kako bi izricanje neublažive kazne doživotnog zatvora punoljetnoj osobi moglo otvoriti pitanje na temelju članka 3. Konvencije (vidi *Kafkaris*, stavak 97., za te u njoj citirane presude). Glavno pitanje za Sud je može li se reći da zatvorenik osuđen na kaznu doživotnog zatvora ima ikakve izgleda za puštanje na slobodu. U svrhu članka 3. Konvencije bilo je dovoljno da kazna doživotnog zatvora bude i *de iure* i *de facto* ublaživa (vidi *Kafkaris*, stavak 98.). Stoga je presudio da je mogućnost prijevremenog puštanja na slobodu, čak i kad donošenje takve odluke predstavlja diskrecijsku ovlast šefa države, dostatna da se utvrdi da takva mogućnost postoji (vidi *Kafkaris*, stavak 103.). U presudi *Iorgov protiv Bugarske* (br. 2) (br. 36295/02, stavci 51.-60., 2. rujna 2010.) Sud je naknadno potvrdio da je nada ishoda predsjedičkog pomilovanja ili ublažavanja kazne dovoljna za utvrđenje postojanja izgleda za puštanje na slobodu.

80. U presudi *Vinter i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* ([VV], br. 66069/09 i dvoje drugih, ECHR 2013 (izvaci)) Veliko vijeće ponovno je razmatralo to pitanje. Podnositelji zahtjeva u tom predmetu bili su također



zatvorenici koji su služili kazne doživotnog zatvora, koji su nakon što su bili osuđeni u Ujedinjenoj Kraljevini za ubojstvo dobili „doživotne kazne“, te su pobijali sukladnost tih doživotnih kazni s člankom 3. Konvencije. Sud je naveo da bi kazna zatvora predstavljala povredu članka 3. Konvencije ako bi bila „grubo nerazmjerna“ (vidi *Vinter i drugi*, stavak 102.), ili bi – kao što je utvrdio u presudi *Kafkaris* – to bila neublaživa kazna doživotnog zatvora (vidi *Vinter i drugi*, stavak 107.).

81. U pogledu potonjeg, s obzirom na ciljeve prevencije i rehabilitacije koji se nastoje ostvariti kaznom, Sud je prebacio naglasak s „ublaživosti“ *per se* (vidi *Kafkaris*, stavak 98.), na postojanje mehanizma za preispitivanje koji je usmjeren na rehabilitaciju zatvorenika (vidi *Vinter i drugi*, stavak 109., *et seq.*). Glede pitanja kako utvrditi može li se u nekom predmetu kazna doživotnog zatvora smatrati ublaživom, Sud je utvrdio sljedeća načela (vidi *Vinter i drugi*, stavci 119.-122.):

“119. Iz prethodno navedenih razloga, Sud smatra kako u kontekstu kazne doživotnog zatvora, članak 3. Konvencije treba tumačiti tako da zahtijeva ublaživost kazne, u smislu preispitivanja koje omogućuje da domaće vlasti razmotre jesu li neke promjene u životu zatvorenika toliko značajne i je li ostvaren takav napredak prema rehabilitaciji tijekom izdržavanja kazne, da nastavak boravka u zatvoru ne bi više bio opravdan nikakvim legitimnim penološkim osnovama.

120. Međutim, Sud bi naglasio kako, s obzirom na slobodu procjene koju treba dati državama ugovornicama u stvarima kaznenog pravosuđa i odmjeravanja kazni (...), nije njegov zadatak propisivati oblik (izvršni ili sudbeni) u kojem bi se trebalo provesti takvo preispitivanje. Iz istog razloga Sud nije nadležan utvrđivati kada bi se trebalo provesti to preispitivanje. Uz to, Sud bi također primijetio da materijali poredbenog i međunarodnog prava koji su pred njim pokazuju jasnu potporu instituciji posebnog mehanizma koji jamči preispitivanje najkasnije dvadeset pet godina nakon izricanja kazne doživotnog zatvora, s daljnjim periodičnim preispitivanjima nakon toga (...).

121. Iz tog zaključka slijedi da kad domaće pravo ne predviđa mogućnost takvog preispitivanja, kazna doživotnog zatvora neće ispuniti standarde iz članak 3. Konvencije.

122. Iako je zahtijevano preispitivanje budući događaj koji nužno slijedi nakon izricanja kazne, zatvorenik osuđen na kaznu doživotnog zatvora ne bi trebao biti obvezan čekati i odslužiti neodređeni broj godina kazne prije nego što bi mogao podnijeti prigovor da pravni uvjeti povezani s njegovom kaznom ne ispunjavaju zahtjeve iz članka 3. Konvencije u tom pogledu. To bi bilo protivno i pravnoj sigurnosti i općim načelima o položaju žrtve u smislu značenja tog izraza u članku 34. Konvencije. Nadalje, u predmetima u kojima je kazna prema domaćem pravu nakon izricanja neublaživa, bilo bi hirovito očekivati od zatvorenika da radi na vlastitoj rehabilitaciji, a da ne zna hoće li se, na neodređeni budući datum, možda uvesti mehanizam koji bi omogućio da se, na temelju te rehabilitacije, razmotriti njegovo puštanje na slobodu. Zatvorenik osuđen na kaznu doživotnog zatvora ima pravo znati, na početku svoje kazne, što mora učiniti da bi bio razmatran za puštanje na slobodu i pod kojim uvjetima, uključujući kada će doći do preispitivanja njegove kazne ili kada bi se ono moglo zatražiti. Posljedično, tamo gdje domaće pravo ne predviđa nikakav mehanizam ili mogućnost preispitivanja doživotne kazne zatvora, nespojivost s člankom 3. po ovom osnovu nastaje već u trenutku izricanja doživotne kazne zatvora, a ne u kasnijoj fazi boravka u zatvoru. ”

82. U presudi *Murray protiv Nizozemske* ([VV], br. 10511/10, stavak 100., 26. travnja 2016.) Sud je dodatno razradio zaštitne mehanizme koji se zahtijevaju u domaćem kontekstu kako bi se osigurala djelotvornost mehanizma preispitivanja. Posebice, primijetio je da zatvorenikovo pravo na preispitivanje mora sadržavati stvarnu ocjenu relevantnih informacija i da moraju biti osigurana dovoljna postupovna jamstva. U mjeri u kojoj je potrebno da zatvorenik zna što on ili ona mora raditi da bi se razmotrilo njezino ili njegovo puštanje na slobodu te uvjeti za to, zatvoreniku treba omogućiti pristup sudskom preispitivanju kako bi ga se zaštitilo od bilo kakvih propusta u tom pogledu. Naposljetku, statistički podaci o prethodnom korištenju mehanizma za preispitivanje mogu biti relevantni kod procjene je li kazna doživotnog zatvora *de facto* ublaživa.

**(b) Opća načela koja se odnose na kazne doživotnog zatvora bez uvjetnog otpusta u kontekstu izručenja**

83. U slučaju izručenja, država ugovornica ima obvezu surađivati u međunarodnim kaznenim stvarima. Međutim, ta je obveza podložna obvezi te države da poštuje apsolutnu prirodu zabrane na temelju članka 3. Konvencije (vidi *Khasanov i Rakhmanov protiv Rusije* [VV], br. 28492/15 i 49975/15, stavak 94., 29. travnja 2022.).

84. Sud je opetovano naveo da, budući da su mučenje i nečovječno i ponižavajuće postupanje i kažnjavanje zabranjeni u apsolutnom smislu, izručenje osobe koje provodi država ugovornica može izazvati probleme na temelju članka 3. Konvencije i stoga aktivirati odgovornost države koja izručuje kada je opravdano vjerovati da bi ta osoba bila izložena stvarnom riziku od podvrgavanja takvom zlostavljanju u državi moliteljici (vidi *Soering protiv Ujedinjene Kraljevine*, 7. srpnja 1989., stavak 88., serija A br. 161; vidi također *López Elorza protiv Španjolske*, br. 30614/15, stavak 102., 12. prosinca 2017.).

85. Kako bi se utvrdilo postoji li rizik od zlostavljanja, Sud mora ispitati predvidive posljedice slanja podnositelja zahtjeva u zemlju odredišta (vidi *F.G. protiv Švedske* [VV], br. 43611/11, stavak 120., 23. ožujka 2016. i *Saadi protiv Italije* [VV], br. 37201/06, stavak 130., ECHR 2008). Pri tome neizbježno mora procijeniti situaciju u zemlji moliteljici u smislu zahtjeva članka 3. Konvencije. To, međutim, ne uključuje pretvaranje Konvencije u instrument kojim se uređuju radnje država koje nisu njezine stranke i ne zahtijeva od država ugovornica da nameću standarde takvim državama (vidi prethodno *Soering*, stavak 86. i *López Elorza*, stavak 104.). U mjeri u kojoj postoji ili može nastati bilo kakva odgovornost na temelju Konvencije, snosi je država ugovornica koja izručuje zbog toga što je poduzela radnju čija je izravna posljedica izlaganje pojedinca zabranjenom zlostavljanju (vidi *Soering*, stavak 91.; *Saadi*, stavak 126.; i *López Elorza*, stavak 104.).

86. Mogućnost da bi pojedinac mogao predstavljati ozbiljnu prijetnju zajednici ako se ne vrati ni na koji način ne smanjuje stupanj rizika od

zlostavljanja kojem bi osoba mogla biti podvrgnuta nakon povratka, te se ta dva rizika ne mogu odmjeravati jedan s drugim, s obzirom na apsolutnu prirodu članka 3. Konvencije (vidi *Saadi*, stavci 137.-139.).

87. Što se tiče tereta dokazivanja, podnositelj je u načelu taj koji treba predočiti dokaze o postojanju bitnih razloga za vjerovanje da bi u slučaju da se provede mjera na koju se žali, on bio izložen stvarnom riziku od podvrgavanja postupanju protivnom članku 3. Konvencije. Ako su takvi dokazi predočeni, na Vladi je otkloniti sve sumnje koje su dokazi uzrokovali (vidi, na primjer *F.G. protiv Švedske*, stavak 120. i *Saadi*, stavak 129.).

88. Ako je podnositelj zahtjeva još uvijek u državi ugovornici, najvažniji trenutak za ocjenu jest onaj kad Sud razmatra predmet. Potpuna i *ex nunc* procjena nužna je kada je potrebno uzeti u obzir informacije koje su izašle na vidjelo nakon što su domaće vlasti donijele konačnu odluku (vidi *F.G. protiv Švedske*, stavak 115.).

89. U predmetima u kojima je navodni rizik u državi moliteljici bilo moguće izricanje kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta, Sud je smatrao, prije presude u predmetu *Vinter i drugi* (prethodno citirana), da bi se pitanje na temelju članka 3. Konvencije moglo otvoriti samo kada bi se moglo dokazati da je podnositelj zahtjeva bio izložen stvarnom riziku od izricanja krajnje nerazmjerne kazne u državi moliteljici, ili da bi, ako nastupi vrijeme kada se njegov ili njezin daljnji zatvor više ne bi mogao opravdati bilo kojim legitimnim penološkim razlozima, doživotna kazna bila *de facto i de iure* neublaživa (vidi *Harkins i Edwards*, stavci 134. i 137.-138.). Stoga je podnositelj zahtjeva morao dokazati rizik od izdržavanja kazne doživotnog zatvora koja je izgubila bilo kakvo penološko opravdanje u trenutku osporenog izručenja, s time da se podrazumijeva da možda nikad neće doći do točke u kojoj podnositeljev daljnji boravak u zatvoru više neće imati nikakvu svrhu (*ibid*, stavak 140.).

90. U presudi *Vinter i drugi* (prethodno citirana) Sud je u vezi s doživotnim zatvorskim kaznama u domaćem kontekstu smatrao da penološko opravdanje za kaznu doživotnog zatvora mora biti podložno preispitivanju nakon proteka određenog vremenskog razdoblja (vidi stavke 80.-81. ove presude). Nakon toga, u presudi *Trabelsi* (prethodno citirana, § 137), Sud je primijenio kriterije iz presude *Vinter i drugi* na kontekst izručenja i utvrdio da bi izručenje podnositelja zahtjeva predstavljalo povredu članka 3. Konvencije jer niti jedan od postupaka predviđenih u državi moliteljici nije zadovoljavao kriterije preispitivanja koji zahtijeva od nacionalnih vlasti da utvrde, na temelju objektivnih, prethodno utvrđenih kriterija s kojima je zatvorenik bio dobro upoznat u vrijeme izricanja doživotne kazne, je li se ona ili on tijekom izdržavanja kazne promijenio i napredovao do te mjere da daljnje služenje kazne više ne bi moglo biti opravdano legitimnim penološkim razlozima.

91. Međutim, *Vinter i drugi* nije bio predmet u kojem se radilo o izručenju. To je važna razlika.

92. U domaćem kontekstu, poznat je pravni položaj podnositelja zahtjeva koji je već proglašen krivim i kojemu je već izrečena kazna. Štoviše, domaći sustav preispitivanja kazne zatvora također je poznat i domaćim vlastima i Sudu. S druge strane, u kontekstu izručenja, u predmetu kao što je ovaj u kojemu podnositelj zahtjeva još nije osuđen, zahtijeva se složena ocjena rizika, okvirno predviđanje u vezi kojeg će neizbježno postojati više nepoznanica nego što bi postojalo u domaćem kontekstu. Načelno, ali i iz praktičnih razloga, potreban je oprez pri primjeni načela iz presude *Vinter i drugi*, osmišljenih za primjenu u domaćem kontekstu, u slučaju da se ta načela u punom opsegu primjenjuju u kontekstu izručenja.

93. S tim u vezi, Sud bi prvo primijetio da načela postavljena u presudi *Vinter i drugi* obuhvaćaju i materijalnu obvezu država ugovornica da osiguraju da kazna doživotnog zatvora s vremenom ne postane kazna nespojiva s člankom 3. Konvencije, kao i povezana postupovna jamstva (vidi, između ostalog, *Murray*, stavke 99.-104.), koja nisu sama sebi svrha, već služe tome da ih države ugovornice poštuju kako bi se izbjeglo kršenje zabrane nečovječnog i ponižavajućeg kažnjavanja. Glede materijalne obveze, Sud ponavlja da bi izlaganje pojedinca stvarnom riziku nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kazne bilo protivno duhu i svrsi članka 3. Konvencije. S druge strane, čini se da bi postupovna jamstva bila prikladnija za čisto domaći kontekst i stoga se ne aktiviraju u vezi s pojedincem čije je izručenje zatražila treća država, jer bi to bilo preopširno tumačenje odgovornosti države ugovornice u takvom kontekstu. Slijedi da se države ugovornice ne treba smatrati odgovornima na temelju Konvencije za nedostatke sustava treće države kad se ta odgovornost utvrđuje prema standardima iz presude *Vinter i drugi*. Sud također prihvaća da bi se zahtijevanje od države ugovornice da pomno ispita relevantno pravo i praksu treće države s ciljem ocjene njezinog stupnja usklađenosti s ovim postupovnim jamstvima moglo pokazati neopravdano teškim za domaće vlasti koje odlučuju o zahtjevima za izručenje.

94. Štoviše, Sud ističe da bi u domaćem kontekstu, u slučaju utvrđivanja povrede članka 3. Konvencije, podnositelj zahtjeva ostao lišen slobode do primjene ili uvođenja mehanizma preispitivanja usklađenog s Konvencijom koji bi mogao – ali ne nužno – dovesti do njegovog puštanja na slobodu prije nego što je isprva namjeravano. Stoga ne bi bile potkopane legitimne penološke svrhe lišenja slobode. Nasuprot tome, u kontekstu izručenja učinak utvrđivanja povrede članka 3. Konvencije bio bi da se osobi protiv koje su podignute ozbiljne optužbe nikada ne bi sudilo, osim ako bi mogla biti kazneno gonjena u zamoljenoj državi ili ako bi država moliteljica mogla pružiti jamstva potrebna za olakšavanje postupka izručenja. Dopuštanje takvoj osobi da pobjegne nekažnjena ishod je koji bi bilo teško uskladiti s općim interesom društva da se u kaznenim predmetima zadovolji pravda (vidi *López Elorza*, stavak 111.). To bi također bilo teško pomiriti s interesom

država ugovornica da poštuju svoje obveze iz međunarodnih ugovora (vidi *Khasanov i Rakhmanov*, stavak 94.), čiji je cilj spriječiti stvaranje sigurnih utočišta za one koji su optuženi za najteža kaznena djela.

95. Stoga, iako se u domaćim predmetima moraju primjenjivati načela navedena u presudi u predmetu *Vinter i drugi*, u kontekstu izručenja potreban je prilagođen pristup. Prije svega, potrebno je postaviti prethodno pitanje, a to je, je li podnositelj zahtjeva predočio dokaze koji bi bili podobni potkrijepiti postojanje utemeljenih razloga za vjerovati da, u slučaju osude, postoji stvarni rizik od kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta. U tom pogledu, podnositelj zahtjeva je taj koji treba dokazati da bi takva kazna bila izrečena (vidi *López Elorza*, stavak 107. i *Findikoglu protiv Njemačke* (odl.), br. 20672/15, stavak 37., 7. lipnja 2016.). Vjerojatnije je da će takav rizik biti utvrđen ako je podnositelj zahtjeva suočen s obveznom kaznom doživotnog zatvora.

96. Ako se u okviru prvog dijela istrage utvrdi da je podnositelj zahtjeva izložen stvarnom riziku od kazne doživotnog zatvora (vidi stavak 95. ove presude), tada će se drugi dio istrage, imajući u vidu načela izložena u presudi *Vinter i drugi*, usredotočiti na materijalno jamstvo koje je bit sudske prakse u presudi *Vinter i drugi* i lako se prenosi iz domaćeg konteksta u kontekst izručenja. To znači da mjerodavna tijela države koja izručuje moraju prije odobravanja izručenja utvrditi postoji li u državi moliteljici mehanizam preispitivanja kazne koji tamošnjim nadležnim tijelima omogućuje da razmotre jesu li promjene kod zatvorenika osuđenog na kaznu doživotnog zatvora toliko značajne, i je li postignut takav napredak prema rehabilitaciji tijekom izdržavanja kazne, da daljnji boravak u zatvoru više ne može biti opravdan legitimnim penološkim razlozima (vidi *Vinter i drugi*, stavak 119.). Glede postupovnih jamstava koja se daju „zatvorenicima osuđenima na kaznu doživotnog zatvora“ (vidi *Vinter i drugi*, stavci 120.-122.), kako je gore navedeno, dostupnost tih jamstava u pravnom sustavu države moliteljice nije preduvjet za spojivost postupanja države ugovornice koja izručuje sa člankom 3. Konvencije.

97. Slijedi da se u slučaju izručenja ne postavlja pitanje zadovoljavaju li, u vrijeme izručenja zatvorenika, kazne doživotnog zatvora u državi moliteljici u skladu s člankom 3. Konvencije, sve standarde koji se primjenjuju na služenje kazne doživotnog zatvora u državama ugovornicama. Umjesto toga, prilagođeni pristup sastoji se od dvije faze: u prvoj fazi mora se utvrditi je li podnositelj zahtjeva predočio dokaze koji bi bili podobni potkrijepiti postojanje utemeljenih razloga za vjerovati da, ako bude izručen, i u slučaju njegove osude, postoji stvarni rizik od izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta (vidi stavak 87. ove presude). U drugoj fazi mora se utvrditi postoji li, od trenutka izricanja presude, mehanizam preispitivanja koji domaćim vlastima omogućuje razmatranje napredovanja zatvorenika prema rehabilitaciji ili bilo koje druge osnove za

puštanje na slobodu na temelju njegovog ili njezinog ponašanja ili drugih relevantnih osobnih okolnosti.

98. U presudi u predmetu *Trabelsi* Sud se nije kao preliminarnim korakom bavio pitanjem postoji li stvarni rizik da će podnositelj zahtjeva biti osuđen na doživotnu kaznu bez mogućnosti uvjetnog otpusta. Također je ispitao, u trenutku izručenja, jesu li u cijelosti zadovoljeni kriteriji iz presude *Vinter i drugi*. Iz tih razloga Sud smatra da stavove Suda iz presude u predmetu *Trabelsi* treba promijeniti.

99. Sud želi naglasiti kako zabrana zlostavljanja iz članka 3. ostaje apsolutna. U tom pogledu, ne smatra da se može pronaći bilo kakva razlika između minimalnog stupnja ozbiljnosti potrebnog za doseganje praga iz članka 3. u domaćem kontekstu i minimalnog stupnja potrebnog u izvanteritorijalnom kontekstu (usporedi *Harkins i Edwards*, stavci 124.-131.). Nadalje, ništa u prethodnim stavcima ne potkopava sada dobro utvrđeno stajalište da će izručenje osobe koje provede država ugovornica dovesti do problema na temelju članka 3. Konvencije ako je opravdano vjerovati da bi dotična osoba u državi moliteljici bila izložena stvarnom riziku od podvrgavanja postupanju suprotnom članku 3. Konvencije (vidi predmete *Soering*, stavak 88. i *López Elorza*, stavak 102.).

**(c) Primjena prethodno navedenih načela na činjenice ovog predmeta**

100. Podnositelj zahtjeva nije nastojao tvrditi da bi, u slučaju njegove osude za kaznena djela za koja ga se tereti, kazna doživotnog zatvora bila “grubo nerazmjerna”. Umjesto toga, on samo tvrdi da bi kazna doživotnog zatvora predstavljala povredu članka 3. Konvencije jer bi bila i *de facto* i *de jure* neublaživa. Stoga, u svjetlu prethodno navedenog, Sudu u ovom predmetu treba utvrditi je li podnositelj zahtjeva predočio dokaze koji bi bili podobni potkrijepiti postojanje utemeljenih razloga za vjerovati da bi, ako bi bio izručen, bio izložen stvarnom riziku od podvrgavanja postupanju protivnom članku 3. Konvencije (vidi *López Elorza*, stavak 107., zajedno s referencama u njemu). Budući da još nije osuđen, a za kaznena djela za koja je optužen nije propisana obvezna kazna doživotnog zatvora, prvo mora dokazati da ako bude osuđen, postoji stvarni rizik da će mu biti izrečena kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta, bez dužnog razmatranja svih relevantnih olakotnih i otegotnih čimbenika (vidi *López Elorza*, stavak 107. i *Findikoglu*, stavak 37.). Ako je to učinio, tada se mora utvrditi postoji li mehanizam za preispitivanje kazne koji bi omogućio vlastima države moliteljice razmatranje njegovog napretka prema rehabilitaciji ili bilo koje druge osnove za puštanje na slobodu na temelju njegovog ponašanja ili drugih relevantnih osobnih okolnosti.

101. U odgovoru na prvo pitanje, Sud kao polaznu točku uzima ocjenu nacionalnih sudova. Dok je ocjena Suda *ex nunc* jer izručenje još nije izvršeno (vidi *F.G. protiv Švedske*, stavak 115.), nacionalni sudovi imali su priliku provesti detaljnu ocjenu dokaza u postupcima u kojima je SAD bio stranka

(vidi stavke 10.-23. ove presude). Okružna sutkinja je s obzirom na dokaze koje je predočila Vlada primijetila da su kazne doživotnog zatvora rijetke u slučajevima trgovine drogom, izrečene su u samo 0,3% svih predmeta u 2013. godini, te u manje od jedne trećine slučajeva trgovine drogom te iste godine. Okružna sutkinja uputila je na dokaze pomoćnika Državnog odvjetnika Sjedinjenih Država koji je naveo kako nije vjerojatno da bi podnositelju zahtjeva bila izrečena kazna doživotnog zatvora po bilo kojoj točki optužnice, te da je još manje vjerojatno da bi mu bile izrečene konsekutivne kazne. Stoga je bilo vjerojatno da će mu biti izrečena kazna koja omogućuje njegovo puštanje na slobodu prije smrti (vidi stavak 13. ove presude). S druge strane, vještak podnositelja zahtjeva, očigledno se oslanjajući na izvješće Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a iz veljače 2015., pod naslovom „Doživotne kazne u saveznom sustavu“, ustvrdio je da je prije izricanja kazne doživotnog zatvora obično postojao preduvjet da je netko umro kao rezultat kaznenog djela (vidi stavak 14. ove presude).

102. Razmotrivši dokaze, okružna sutkinja utvrdila je da bi prema Smjernicama za odmjeravanje kazni SAD-a, ako bi podnositelj zahtjeva bio osuđen, njegova razina osude bila razina 43, u čiji raspon spada i izricanje kazne doživotnog zatvora. Prihvatila je kako postoji „stvarna mogućnost“ da će mu biti izrečena kazna doživotnog zatvora, jer je jedan od članova njegovog zločinačkog udruženja umro od predoziranja fentaniom (vidi stavak 15. ove presude). Međutim, iako je utvrdila da je vjerojatno da će mu biti izrečena jedinstvena, a ne konsekutivne kazne ako bude osuđen za više od jednog djela, po njenom mišljenju nije bilo moguće utvrditi koja bi mu kazna bila izrečena kad bi bio osuđen.

103. Za potrebe procjene "stvarnog rizika", što je prva faza dvostupanjskog testa koji je primijenio Sud, nalazi okružne sutkinje ne vode do nepobitnog zaključka, iako ona očito nije utvrdila, kao što podnositelj zahtjeva sugerira, da je "vjerojatno" da će biti osuđen na kaznu doživotnog zatvora (vidi stavak 71. ove presude). Kako god bilo, potrebno je razmotriti dokaze koji su o tom pitanju dostavljeni Sudu.

104. U tom pogledu, Sud primjećuje da se u izvješću Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a iz veljače 2015. godine pod nazivom „Kazne doživotnog zatvora u saveznom sustavu“ (vidi stavak 63. ove presude), navodi da su kazne doživotnog zatvora izrečene u manje od jedne trećine jednog postotka svih predmeta trgovine drogom u 2013. godini. Štoviše, u svom dopisu od 23. studenog 2020. (vidi stavak 64. ove presude), Ministarstvo pravosuđa SAD-a uputilo je na Interaktivni priručnik Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a. Prema tom Interaktivnom priručniku godine 2019. u sjevernom okrugu Georgije, u kojem je optužen podnositelj zahtjeva, oko 65% od 507 kazni bilo je niže od raspona preporučenog Smjernicama za izricanje kazne SAD-a.

105. Prema izvješću iz veljače 2015. godine smjernice za trgovinu drogom posebno predviđaju kaznu doživotnog zatvora za kaznena djela

trgovine drogom samo ako je kao posljedica uporabe droge nastupila smrt ili teška tjelesna ozljeda, a okrivljenik je prethodno bio osuđivan za kazneno djelo trgovine drogom. Iako je jedan od članova podnositeljevog zločinačkog udruženja umro od predoziranja fentanilom, dokazi predloženi Sudu navode na zaključak da podnositelj zahtjeva nije prethodno osuđivan (vidi stavak 9. ove presude).

106. Kazna doživotnog zatvora može se izreći i u drugim predmetima trgovine drogom u kojima se radi o velikim količinama droge ili kada sud primijeni druge odredbe o pooštavanju kazne u vezi s trgovinom drogom (vidi stavak 63. ove presude). Nedvojbeno je da su optužbe protiv podnositelja zahtjeva teške (vidi stavak 8. ove presude), a Ministarstvo pravosuđa SAD-a izrazilo je svoje uvjerenje da je on bio jedan od šefova operacije trgovine drogom sa sjedištem u Meksiku koji je nadzirao rad distributera sa sjedištem u SAD-u (vidi stavak 7. ove presude). Međutim, Ministarstvo pravosuđa SAD-a dostavilo je informacije o četvorici članova podnositeljevog zločinačkog udruženja, čije su kazne bile u rasponu od sedam do dvadeset godina zatvora. Dvojica kojima su izrečene najveće kazne (V-P i H-H) bila su optužena za isto djelo uvoza droge i udruživanja kao i podnositelj zahtjeva, te su osuđeni i za dodatne točke optužbe koje se podnositelju zahtjeva ne stavljaju na teret, uključujući i pranje novca. I V-P i H-H bili su suočeni s preporučenom kaznom doživotnog zatvora. Prema Ministarstvu pravosuđa, ako bi podnositelj zahtjeva priznao krivnju, ili ako bi bio osuđen nakon provedenog postupka, sudio bi mu isti sudac koji je osudio četvoro članova njegovog zločinačkog udruženja. Od tog suca zahtijevalo bi se razmatranje čimbenika navedenih u Glavi 18. U.S.C., § 3553. (vidi stavak 57. ove presude), uključujući potrebu izbjegavanja neopravdanih razlika kazni odmjerenih okrivljenicima sa sličnim kaznenim evidencijama koji su proglašeni krivima za slično ponašanje.

107. U presudi *López Elorza* Sud je smatrao relevantnom činjenicu da su članovima podnositeljevog zločinačkog udruženja izrečene niže kazne od onih navedenih u Smjernicama za odmjerenje kazni SAD-a, posebno imajući u vidu da bi podnositelju zahtjeva kaznu trebao izreći isti sudac, koji bio morao razmotriti potrebu izbjegavanja neopravdanih razlika (vidi *López Elorza*, stavci 115.-116 i *Findikoglu*, stavak 38.). Međutim, u ovome predmetu podnositelj zahtjeva tvrdio je da njegova situacija nije usporediva sa situacijom članova njegovog zločinačkog udruženja - (usporedi *López Elorza*, stavak 116.). Prema podnositelju zahtjeva (vidi stavak 72. ove presude) iako su i V-P i H-H bili optuženi za slična kaznena djela kao i on, oni su osuđeni nakon što su priznali krivnju za točku optužnice koja nije sadržavala tvrdnju da je njihovo nezakonito ponašanje dovelo do nečije smrti. Štoviše, za razliku od podnositelja zahtjeva, za njih se nije vjerovalo da su jedan od glavnih šefova kriminalne organizacije.

108. Sud može prihvatiti da članovi podnositeljevog zločinačkog udruženja možda nisu bili u potpuno usporedivom položaju kao i on, iako su



bili optuženi za slična kaznena djela. Čini se da nisu bili osumnjičeni da su bili na čelu bilo kakve zločinačke organizacije i, što je možda još važnije, imali su pravo na ublaženje kazne zbog toga što su priznali krivnju. S tim u vezi, u postupku pred Velikim vijećem podnositelj zahtjeva nije predočio dokaze o optuženicima sa sličnim kaznenim evidencijama kao on koji su proglašeni krivima za slično ponašanje i osuđeni na doživotni zatvor bez mogućnosti uvjetne kazne. Nadalje, iako Sud ne može temeljiti svoju ocjenu na vjerojatnoj kazni koja bi bila izrečena podnositelju zahtjeva kad bi priznao krivnju, Sud ipak prihvaća da postoje mnogi čimbenici koji pridonose izricanju kazne i da je, prije izručenja, nemoguće uzeti u obzir svaki zamisliv razvoj događaja ili svaki mogući scenarij koji bi se mogao odviti (vidi *López Elorza*, stavak 118.). Kao što je Sud primijetio u presudi u predmetu *Findikoglu*, na duljinu kazne zatvora koja bi mogla biti izrečena podnositelju zahtjeva mogle bi utjecati okolnosti koje su se dogodile prije suđenja, kao što je pristanak na suradnju s vladom SAD-a (vidi *Findikoglu*, stavak 39.). Štoviše, ako bi podnositelj zahtjeva priznao krivnju ili ako bi bio osuđen nakon provedenog postupka, sudac bi imao široku diskrecijsku ovlast za utvrđivanje odgovarajuće kazne nakon postupka za utvrđivanje činjenica - u kojem bi podnositelj zahtjeva imao priliku predložiti dokaze glede bilo kojeg olakotnog čimbenika koji bi mogao opravdati izricanje kazne niže od raspona preporučenog Smjernicama za odmjerenje kazne. Sudac koji izriče kaznu morao bi uzeti u obzir kazne koje su izrečene članovima podnositeljevog zločinačkog udruženja čak i ako njihova situacija nije identična onoj podnositelja zahtjeva. Naposljetku, podnositelj zahtjeva imao bi pravo žalbe protiv svake izrečene kazne (vidi stavak 64. ove presude).

109. Uzimajući u obzir sve gore navedene čimbenike, ne može se reći da je podnositelj zahtjeva predočio dokaze koji bi bili podobni potkrijepiti da bi ga njegovo izručenje SAD-u izložilo stvarnom riziku od postupanja koje bi doseglo prag iz članka 3. Kad je tome tako, Sud u ovom predmetu ne mora nastaviti s drugom fazom analize (vidi stavak 97. u gornjem tekstu).

110. Prethodno navedena razmatranja dovoljna su da Sud zaključi da, ako bi podnositelj zahtjeva bio izručen, ne bi došlo do povrede članka 3. Konvencije.

## II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 3. KONVENCIJE: UVJETI PRITVORA I PANDEMIJA COVIDA-19

111. Podnositelj zahtjeva je na početku prigovarao da bi njegovo izručenje SAD-u predstavljalo povredu članak 3. Konvencije i zbog uvjeta istražnog zatvora i zatvora u SAD-u, te rizika kojemu bi bio izložen u zatvoru zbog pandemije Covida-19. Međutim, u svojim podnescima Vijeću potvrdio je kako odustaje od tih prigovora. Stoga mogu biti brisani na temelju članka 37., stavka 1.(a) Konvencije.

## IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Utvrdjuje* da je prigovor na temelju članka 3. Konvencije glede rizika od kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta dopušten;
2. *Presuđuje* da izručenje podnositelja zahtjeva Sjedinjenim Američkim Državama ne bi predstavljalo povredu članka 3 Konvencije; i
3. Odlučuje brisati prigovor na temelju članka 3. Konvencije glede uvjeta pritvora i rizika s kojima bi podnositelj zahtjeva bio suočen u pritvoru u vezi s pandemijom Covida-19.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku i objavljeno na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu 3. studenog 2022. godine na temelju pravila 77. stavaka 2. i 3. Poslovnika Suda.

Johan Callewaert  
zamjenik tajnice

Robert Spano  
predsjednik